

18–25-vuotiaiden kokemuksia opintojen keskeytymisen syistä ja tuen tarpeesta

”Mulle sattui just oikeat ihmiset kohdalle”

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutus
kevätlukukausi 2025
Milja Hakava ja Nina Kökkö

Koulutus	Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutus	
Tekijä	Milja Hakava ja Nina Kökkö	Vuosi 2025
Työn nimi	18–25-vuotiaiden kokemuksia opintojen keskeytymisen syistä ja tuen tarpeesta	
Ohjaaja	Paula Hakala	

Tämä opinnäytetyö tutkii toisen asteen opiskelijoiden opintojen keskeytymiseen liittyviä syitä ja tuen tarpeita. Työn tarkoituksena on selvittää, millaista apua ja tukea toisen asteen opiskelijat olisivat tarvinneet ja saivat eri tahoilta opintojensa keskeytymisen yhteydessä. Opinnäytetyön taustalla on tarve kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää siten, että se vastaa paremmin nuorten tarpeisiin ja ehkäisee opintojen keskeytymistä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja. Haastatteluihin osallistui Lohjan, Hyvinkään ja Riihimäen alueilta yhteensä 11 nuorta, jotka olivat iältään 18–25-vuotiaita. Työn toimeksiantajana toimi Lohjan kaupunki. Haastattelut sisälsivät viisi pääteemaa, joissa käsiteltiin opintojen keskeytymisen syitä, koulunkäynnin historiaa, keinoja välttää toisen asteen opintojen keskeytyminen, saatuja tuen muotoja ja nuoren omaa roolia tulevaisuuden suunnittelussa.

Sisällönanalyysin avulla haastatteluista saatiin syvällistä tietoa nuorten kokemuksista, motivaatiotekijöistä sekä heidän saamistaan tuen muodoista. Tulokset osoittavat, että opintojen keskeytymiseen vaikuttavat moninaiset tekijät, kuten mielenterveysongelmat, oppimisvaikeudet sekä henkilökohtaiset elämäntilanteet. Samalla selvisi, että nuoret tarvitsevat monialaista tukea niin koululta kuin sosiaali- ja terveyspalveluilta, jotta he voisivat jatkaa opintojaan tai löytää uuden suunnan tulevaisuudelleen. Tuloksissa korostetaan yhteistyön merkitystä eri toimijoiden välillä sekä sitä, kuinka palveluja voitaisiin entistä paremmin kohdentaa nuorten yksilöllisiin tarpeisiin. Lisäksi tutkimustulokset syventävät ymmärrystä nuorten omasta roolista tulevaisuuden suunnittelussa sekä motivaation merkityksestä opinnoissa pysymisessä. Työn tulokset tarjoavat arvokasta tietoa siitä, miten oppilaitosten ja sosiaali- terveyspalveluiden palvelujärjestelmän tulisi kehittää toimintatapojaan vähentääkseen opintojen keskeytymisiä ja edistääkseen nuorten hyvinvointia.

Tutkimuksen tulosten perusteella tärkeiksi toimenpiteiksi nousivat psykososiaalisten menetelmien käyttö, matalan kynnyksen peruspalveluiden tarjoaminen nuorille, sekä oppilaitosten yhteisöllisen työn vahvistaminen. Lisäksi korostui ammattilaisen ohjauksen merkitys oppimisympäristöissä, työntekijöiden osaamisen kehittäminen ja muutoksen johtaminen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Rinnalla kulkemisen ja nuorilähtöisen palvelupolun merkitys korostui, samoin kasvokkaisen kohtaamisen tärkeys. Myös elämänhallintavalmennusten järjestäminen nähtiin tärkeänä osana nuorten hyvinvoinnin tukemista. Näiden toimenpiteiden avulla voidaan edistää nuorten hyvinvointia ja tukea heidän tarpeitaan entistä paremmin.

Avainsanat	Opintojen keskeytyminen, toinen aste, nuorten mielenterveyspalvelut, uudistuva sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä, osaamisen johtaminen
Sivut	46 sivua ja liitteitä 10 sivua

DP Master's Degree in Social and Health Care Development and Management
Author Milja Hakava ja Nina Kökkö Year 2025
Subject Experiences of 18–25-year-olds on the reasons for dropping out of studies and the need for support
Supervisors Paula Hakala

This thesis explores the reasons behind upper secondary students discontinuing their studies and the types of support they need. The aim of the work is to investigate what kind of help and support upper secondary students needed and received from various sources when their studies were interrupted. The background of the thesis lies in the need to develop the social and healthcare service system to better meet the needs of young people and to prevent study dropouts. The research was conducted as a qualitative study using thematic interviews as the data collection method. A total of 11 young people aged 18–25 from the regions of Lohja, Hyvinkää, and Riihimäki participated in the interviews. The thesis was commissioned by the City of Lohja. The interviews covered five main themes: reasons for dropping out, educational history, ways to avoid dropping out of upper secondary education, forms of support received, and the young person's own role in planning their future.

Through content analysis, the interviews provided in-depth insights into the young people's experiences, motivational factors, and the types of support they received. The results show that dropping out of studies is influenced by a variety of factors, such as mental health issues, learning difficulties, and personal life situations. It also became clear that young people need multidisciplinary support from both schools and social and healthcare services in order to continue their studies or find a new direction for their future. The results emphasize the importance of collaboration between different actors and how services could be better tailored to meet the individual needs of young people. Additionally, the findings deepen the understanding of the young people's own role in planning their future and the importance of motivation in staying in education.

Based on the research results, key measures include the use of psychosocial methods, providing low-threshold basic services for young people, and strengthening community-based work in educational institutions. The importance of professional guidance in learning environments, the development of staff competencies, and change management in social and healthcare services were also highlighted. The significance of walking alongside the youth and youth-centered service pathways was emphasized, as well as the importance of face-to-face encounters. Life management coaching was also seen as an important part of supporting young people's well-being. These measures can help promote the well-being of young people and better support their needs.

Keywords The Early leavings from schools, upper secondary education, youth mental health services, reforming social and healthcare service system, competence management

Pages 46 pages and appendices 10 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	2
3	Teoreettinen viitekehys	2
3.1	Opiskelu toisella asteella.....	3
3.2	Opintoihin sitoutuminen.....	4
3.3	Nuorten mielenterveys	6
3.3.1	Mielenterveyden häiriöitä	7
3.3.2	Kuntoutuminen	9
3.4	Neuropsykiatriset haasteet.....	10
3.5	Nuorten syrjäytymistä ehkäisevät palvelut.....	11
3.6	Osaamisen johtaminen ja monialainen yhteistyö.....	14
3.7	Nuorten mielenterveyspalveluiden järjestäminen	16
4	Opinnäytetyön toteutus	18
4.1	Tutkimusmenetelmän kuvaus.....	18
4.2	Kohderyhmän ja tiedonkeruun kuvaus	19
4.3	Aineiston analyysin kuvaus	20
5	Tutkimustulokset	22
5.1	Toisen asteen opintojen keskeytymisen syitä ja koulunkäynnin historia	23
5.2	Keinoja välttää toisen asteen opintojen keskeytyminen ja saatuja tuen muotoja	26
5.3	Nuoren oma rooli tulevaisuuden suunnittelussa	30
5.4	Johtopäätökset.....	33
6	Tulosten pohdinta.....	36
6.1	Eettisyys, luotettavuus ja kestävä kehitys.....	37
6.2	Jatkotutkimusaiheet	40
6.3	Opinnäytetyön tekeminen oppimisprosessina	40
	Lähteet.....	42

Kuvat

Kuva 1. Esimerkki aineiston analyysin etenemisestä	22
Kuva 2. Sisällönanalyysin eteneminen teemoissa toisen asteen opintojen keskeytymisen syitä ja koulunkäynnin historia	25
Kuva 3. Sisällönanalyysin eteneminen teemoissa keinoja välttää toisen asteen opintojen keskeytyminen ja saatuja tuen muotoja	28
Kuva 4. Sisällönanalyysin eteneminen teemassa nuoren oma rooli tulevaisuuden suunnittelussa	31

Liitteet

Liite 1.	Aineistohallintasuunnitelma
Liite 2.	Tietosuojailmoitus
Liite 3.	Saatekirje
Liite 4.	Teemahaastattelurunko
Liite 5.	Tutkittavan suostumus

1 Johdanto

Maailmanlaajuisesti tarkastellen on todettu, että suomalaiset nuoret ovat pääsääntöisesti hyväosaisia. Heidän hyvinvointiinsa panostetaan sekä yhteiskunnassa kehitetään palveluita heidän tarpeitaan vastaaviksi. Kaikesta huolimatta nuoria syrjäytyy ja hyväosaisten sekä usealla tavalla hyvinvointia tarvitsevien välinen kuilu kasvaa. Erot näkyvät tutkimuksissa ja väestöseurannoissa, esimerkiksi kouluterveyskyselyissä tai nuorisobarometreissa. Riskitekijät liittyvät monesti perheiden elinoloihin kuten toisen vanhemman puuttumiseen, vanhempien alhaiseen koulutustasoon tai perheen maahanmuuttajataustaan. (Kallio & Hakovirta, 2020, ss. 143–146)

Epävarmuudet elämässä ovat nykypäivän Suomessa asuville nuorille enemmän sääntö kuin poikkeus. Nykypäivänä on paljon ennakoimattomia muutoksia esimerkkinä viime vuosien globaalit sekä kansalliset kehityskulut, ympäristökysymykset, koronapandemia ja Ukrainan sota. Nuorilla itsellään on suuri vastuu oman polkunsä löytämisestä. Nuorilta ja heidän läheisiltään vaaditaan paljon joustoa ja mukautumista selviytyä yllättävistä käänteistä ja koettelemuksista. (Kivijärvi, 2022, ss. 5, 29)

Tutkimuksen tekijät toimivat opiskeluhuollon kuraattoreina, jonka vuoksi valittu tutkimusaihe koetaan tärkeänä ja ajankohtaisena. Kouluakäymättömyys on suuri ja monitahoinen haaste nykypäivänä sekä myös valitettavasti kasvava ilmiö. Kouluakäymätön nuori vaarantaa oman hyvinvointinsa sekä on vaarassa syrjäytyä. Syyt kouluakäymättömyyteen ovat usein monisyisiä, minkä vuoksi yksittäinen työntekijä ei pysty ratkaisemaan ongelmaa ja tilanteessa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. Koulu on usein myös ensimmäinen viranomaistaho, joka kiinnittää huomiota poissaoloihin. Yksi suurimmista haasteista on taata nuorille oikeat palvelut oikea-aikaisesti. Ongelma palvelujen kehittämisessä on se, ettei palveluja kehitetä kokonaisuutena ja näin ei saavuteta palvelujen integraatiota. Palvelujärjestelmä toimijoineen jää hajanaiseksi kokonaisuudeksi. (OECD, 2019, ss. 98–99)

Laadullinen tutkimus toteutettiin teemahaastattelun avulla Lohjan, Hyvinkään ja Riihimäen ohjaamopalveluissa, sekä etsivän nuorisotyön parissa. Aineisto kerättiin haastattelemalla nuoria, joiden opinnot ovat keskeytyneet heidän ollessa 18–25-vuotiaita. Haastatteluhetkellä nuoret ovat voineet olla kuitenkin jo yli 25-vuotiaita. Nuoria haastattelemalla oli tarkoituksena tuottaa tietoa, miksi opinnot ovat keskeytyneet sekä olisiko opintojen keskeytyminen voitu välttää. Nuoria kuulemalla, sosiaali- ja

terveydenhuollon palvelujärjestelmää voidaan kehittää vastaamaan paremmin nuorten tarpeita vastaaviksi. Työn teoreettisessa viitekehyksessä keskitytään enemmän sosiaalihuollon tarjoamiin mielenterveystyön palveluihin, koska opinnäytetyön tekijät ovat itse sosiaalialan asiantuntijoita.

Tutkimuksessa tarkastellaan opintojen keskeytymistä sen sijaan, että pohdittaisiin opintojen *keskeyttämistä*. Termi keskeytyminen kuvaa neutraalimmin erilaisia syitä valitun tutkimusteeman ympärillä. Keskeyttäminen terminä viittaa subjektiiviseen, yksilön omaan valintaan, vaikka opintojen ennenaikainen päättymisen voi johtua hyvinkin moninaisista syistä, eikä se ole aina yksilön oma valinta. Yksilö voi opintojen keskeytymisen myötä kokea läpikäymästään tilanteesta syvää häpeää, ja aihealue voi olla varsin leimattu yhteiskunnallisella tasolla.

2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaista apua ja tukea toisen asteen opiskelijat olisivat tarvinneet ja saivat eri tahoilta opintojensa keskeytymisen yhteydessä.

Opinnäytetyön tavoitteena on syventää ymmärrystä haastateltavien omasta roolista, motivaatiosta ja voimavaroista tulevaisuuden suunnittelussa. Tämän lisäksi tavoitteena on tuottaa tietoa eri syistä, jotka johtivat opintojen keskeytymiseen, sekä toisaalta pohtia keinoja, joilla koulu voisi tukea opintojen etenemistä. Työn tavoitteena on myös esittää näkökulmia, miten sosiaali- ja terveystyöpalvelujärjestelmän monialaisuutta tulisi kehittää, jotta keskeytymisten määrä vähenisi.

Tutkimuskysymykset

- Mitkä syyt vaikuttavat toisen asteen opintojen keskeytymiseen?
- Millä keinoilla toisen asteen opintojen keskeytyminen olisi voitu välttää?
- Mikä on nuoren oma rooli tulevaisuuden suunnittelussa?

3 Teoreettinen viitekehys

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu tarkastelemalla aluksi sitä, millaisia veloituksia ja vastuita toisen asteen opiskelijalla on, sekä toisaalta sitä, millaisia mahdollisuuksia hänellä on opiskelun rintamalla luoda omannäköinen opintopolku. Teoreettinen viitekehys käsittelee myös sitä, minkälaisia teemoja sisältyy opiskelijan

opintoihin sitoutumisen näkökulmaan, sekä sitä, miten erilaiset mielenterveyden haasteet voivat vaikuttaa opintojen etenemiseen. Jotta teoreettinen viitekehys ei käsittelisi vain yksipuolisesti erilaisia, yleisimpiä mielenterveyden haasteita, on syytä tarkastella myös haasteiden ylittämistä, psyykkisen kuntoutumisen muodossa. Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään yleisimpiä neuropsykiatrisia haasteita, sekä nuorten syrjäytymistä ehkäiseviä palveluita sosiaali- ja terveystieteiden, että koulutuksen kontekstissa. Tämän lisäksi teoreettinen viitekehys nostaa esiin osaamisen johtamisen ja monialaisen yhteistyön merkityksen nuorten palveluiden järjestämisen näkökulmasta.

3.1 Opiskelu toisella asteella

Suomalainen koulujärjestelmä jakautuu perusopetuksen jälkeen kahteen erilaiseen toisen asteen koulutusmuotoon, joista lukio-opinnot valmentavat akateemisiin, jatko-opintoihin suuntaavaan yleissivistävään koulutukseen, ja ammatilliset opinnot tulevien työntekijöiden ja ammattilaisten kouluttamiseen. Edellä mainittujen koulutusten ero näkyy siinäkin, että millaiset tavoitteet opiskelijoille on koulutukseen asetettu. Lukio-opinnoissa vahvistetaan laaja-alaisen sivistyksen saamista ja ajattelutaitojen kehittämistä. Sen sijaan ammatillisessa koulutuksessa korostetaan sääntillisen ja osaavan työelämän tarpeisiin vastaavan työntekijän ominaisuuksien kehittämistä. Ideaali esimerkki opiskelijasta koulutuspolitiikassa on sellainen, joka ottaa itsenäistä vastuuta opinnoistaan, sekä koulutusvalinnoistaan. Häneltä odotetaan vastuunottoa osaamisensa rakentumisesta opinnoissa, ja toisaalta hänellä on mahdollisuus rakentaa opintopolkunsa yksilöllisesti omien valintojensa mukaan. Kääntöpuolena edellä mainituissa itsevastuullisuuden teemoissa on se, että mikäli opinnoissa tai työssä esiintyy ongelmia, on vastuu opiskelijalla itsellään. (Niemi, A-M. & Jahnukainen, M., 2018, ss. 12–13)

Osana aktiivista työvoimapolitiittista kehystä on nuorten ohjaaminen koulutukseen. Tämän piiriin kuuluvien nuorten aikuisten sosiaaliturvaetuudet ovat vastikkeellisia ja käytännössä tarkoittaa sitä, että hakijan tulee täyttää siinä säädetyt ehdot, jonka kokonaisuutena katsotaan kannustavan kohti työnhakua tai koulutusta (joka edistää työllistymistä). Alle 25-vuotiaiden osalta nousee työttömyysturvan ehdoksi hakea vähintään kahta koulutuspaikkaa syyslukukaudella. Hakuvelvoitteen täyttävien koulutusten tulee olla tutkintoon johtavia, ja näitä ovat käytännössä ammatilliset tutkinnot, sekä ammattikorkeakoulututkinnot. Hakuvelvoite sisältää mahdollisten ennakkotehtävien tekemisen, mahdolliseen pääsykookeeseen menon ja opiskelupaikan vastaanottamisen. (Haikkola ym., 2022, s. 8)

Erotessaan koulutuksesta tulee opiskelijan ilmoittaa kirjallisesti koulutuksen järjestäjälle eroamisestaan. Jos eroamisen jälkeen nuori haluaakin jatkaa myöhemmin opintojaan, on koulukseen haettava uudelleen, mutta aikaisemmin tehdyt suoritukset katsotaan tehdyksi. Opiskelija ohjataan koulutuksen järjestäjän toimesta sopivampaan tutkintoon, jos opiskelija kokee aloittaneensa väärässä koulutuksessa. Nuorisotakuu helpottaa nuoria, koska koulutuksen järjestäjän pitää huolehtia alle 29-vuotiaan jatkosuunnitelmista koulusta eroamisen jälkeen. Oppivelvollinen ei voi erota koulutuksesta muuten kuin aloittamalla oppivelvollisuuslain mukaisesti opintonsa toisessa koulutuksessa. Opintonsa keskeyttänyt oppivelvollinen ilmoitetaan asuinkunnalle koulutuksen järjestäjän toimesta sekä asiasta ilmoitetaan opiskelijan huoltajalle tai opiskelijan lailliselle edustajalle, mikäli kyseessä on alaikäinen opiskelija. Opiskelija katsotaan eronneeksi koulutuksen järjestäjän toimesta, ellei opiskelija jatka tai aio jatkaa opintoja henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti. (Opetushallitus, n.d.)

3.2 Opintoihin sitoutuminen

Vuosikymmenien ajan on Suomessa keskusteltu huonosta kouluviihtyvyydestä sekä negatiivisesta asenteesta koulunkäyntiin. Nuoret, jotka eivät ole sitoutuneita kouluun ja ajattelevat koulusta kielteisesti ovat todennäköisiä koulupudokkaita. (Vanttaja ym., 2019, ss. 491–492). Ammatillisiin opintoihin liittyvä tutkimus opiskelijoiden kiinnittymisestä opintoihin kertoo tuloksillaan, että keskeiset teemat kiinnittymisen vahvistumisessa ovat nuorten kokema turvallisuus, siihen liittyvä luottamus ja kuulumuus, toisaalta todenmukaiset odotukset tulevaisuudelta ja ajan antaminen kasvulle tukivat opintoihin kiinnittymistä. Tutkimuksen mukaan myös kavereiden merkitys olemassaolon ja tuen antamisen näkökulmasta olivat tärkeitä. (Niittyalahti ym., 2019, s. 9)

Euroopan komission (2014, s. 17) tekemän ”Tackling Early Leaving from education and training in Europe” -tutkimuksen mukaan opintojen ennenaikainen keskeyttäminen on vakava ongelma monessa EU-maassa ja on kiinnittänyt monen tutkijan, poliittisen vaikuttajan ja koulutuksen järjestäjän huomion. Vaikka tilanteet vaihtelevat maiden välillä, ja juurisyyt opintojen keskeyttämisen takaa ovat aina yksilölliset, johtavat keskeytysprosessit usein samaan lopputulokseen, sekä moniin yhteneväisiin syihin keskeytysten taustalla. Tutkimuksen mukaan yhteneväisiä syitä keskeytysten taustalla ovat esimerkiksi oppimisvaikeudet, sosioekonomiset haasteet, motivaation, ohjauksen tai oikeanlaisen tuen puute. Opintojen ennenaikainen keskeytyminen nähdään tutkimuksen mukaan haasteellisena niin nuorelle, kuin yhteiskunnallekin. Monen yksilön kohdalla

opintojen keskeyttäminen tarkoittaa huonompaa mahdollisuutta työllistyä, suurempaa riskiä työttömyydelle, köyhyyden kokemukselle ja terveysongelmille. Tämän lisäksi tutkimus kertoo, että opintonsa keskeyttäneet eivät osallistu poliittiseen vaikuttamiseen tai sosiaalisten ja kulttuurillisten vapaa-ajan puuhiin yhtä aktiivisesti kuin opintojaan jatkavat. (European Commission, 2014, s. 17)

Eurooppalainen tutkimus "Why students withdraw or continue their educational careers: a closer look at differences in study approaches and personal reasons" tuottaa lisätietoa siitä, millaisia syitä opintojen keskeytymisen (opiskelumotivaatio, henkilökohtaiset syyt ja niiden välinen yhteys) taustalta löytyy Euroopassa, kun opinnot keskeytyvät vuoden sisällä niiden aloittamisesta. Kyseisen tutkimuksen tulokset osoittavat, että opiskelijat, jotka jatkavat ammatillisia opintojaan korkeakouluopintoihin, saavat enemmän onnistumista ja merkityksellisyyden kokemuksia opinnoissaan, kuin ne opiskelijat, jotka vetäytyvät opinnoistaan. Tutkimus käsittelee opiskelijan henkilökohtaisten syiden vuoksi opinnoista vetäytymisen osalta kolme tasoa, jotka ovat 1) käsitykset ja kokemukset koulutuksesta ja organisatorisista aspekteista, 2) käytännölliset ja henkilökohtaiset elämäntilanteet ja 3) motivaation häviäminen tulevaisuuden ammatin opiskelusta. Eurooppalainen tutkimus käsittelee tämän lisäksi myös opiskelijan henkilökohtaisia syitä jatkaa opintoja kolmessa eri tasossa, jotka ovat 1) käsitykset ja kokemukset koskien laadukasta opiskeluympäristöstä, 2) käytännönläheinen ja henkilökohtainen kiinnostus aiheeseen, sekä 3) tulevaisuuden ammatillinen identiteetti. Opintonsa keskeyttävien opiskelijoiden osalta tutkimuksen tulokset osoittavat, että käsitykset ja kokemukset koulutuksesta ja organisatorisista aspekteista –tasolla opiskelijoiden suhtautuminen on negatiivista, joka lisää opintojen keskeytymisen mahdollisuutta, jolloin taas pinnallinen opiskelutapa korreloi positiivisesti opiskelijan käytännöllisen ja henkilökohtaisen elämäntilanteen kanssa. Toisin sanoen, opiskelija ei ole tällöin kovin sitoutunut opintoihinsa, vaan suhtautuu niihin pinnallisesti. Tutkimus osoittaa myös, että opiskelijat, jotka jatkavat opintojaan, saavat tutkimuksessa korkeamman tuloksen kaikkien kolmen edellä mainitun tason suhteen. Opiskelijoiden suhtautuminen ja merkityksellisyyden kokemukset vahvistavat tulevaisuuden ammatillista identiteettiä, kokemusta opiskeluympäristön laadukkuudesta, sekä käytännönläheistä ja henkilökohtaista kiinnostusta aiheeseen. (Van Bragt ym., 2011) Eurooppalaisen tutkimuksen osalta voidaan nähdä yhteneväisiä syitä niin Suomen ja muun Euroopan, sekä Euroopan sisällä olevien valtioiden kesken sille, mitkä asiat vaikuttavat siihen jatkaako nuori opintojaan vai tippuuko hän opinnoista ennen pitkää pois.

Koulupudokkuudella tarkoitetaan nuoria, jotka eivät jatka opintoja peruskoulun jälkeen tai jättävät toisen asteen opintonsa kesken. Yhtenä isoimmista riskitekijöistä nuorten aikuisten

syrjäytymiselle sekä huono-osaisuudelle pidetään toisen asteen koulutuksen puuttumista. Suomessa työllistymiseen vaaditaan lähes aina toisen asteen tutkintoa ja jatkokoulutuksesta tippuminen saatetaan nähdä ensimmäisenä vaiheena kohti syrjäytymistä. Kouluttautumattomuus saattaa jättää kokonaan osan nuorista työmarkkinoiden ulkopuolelle. Matalan koulutuksen katsotaan olevan yhteydessä huonoon terveydentilaan, lyhyempään elinaikaan sekä huonoihin elämäntapoihin, kuten päihteidenkäyttöön. (Kallio & Hakovirta, 2020, ss. 175–177)

Syyt poissaoloille selvitetään, sekä syyt siihen miksi opinnot eivät ole edistyneet sovitun mukaisesti. Opiskelija voidaan katsoa eronneeksi koulutuksen järjestäjän toimesta, mikäli opiskelija ei ole edennyt henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman kaltaisesti. Opiskelijan kanssa käydään keskustelu, jos opiskelija ei ole käynyt sovitusti opetuksessa tai osallistunut näyttöihin ja syyt poissaoloille selvitetään. Koulutuksen järjestäjä pystyy vahvistamaan opiskelijan eronneeksi kuukauden jälkeen siitä, milloin opiskelija on suorittanut opintojaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee kertoa asiasta oppivelvolliselle sekä opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Asiasta tulee ilmoittaa myös asuinkunnalle, mikäli uutta koulutuspaikkaa ei ole. (Opetushallitus, n.d.)

Suomen mielenterveys ry:n kertoo internetsivuillaan, että opiskelijoiden mielenterveyden tukemiseen on oppilaitoksen työntekijällä monenlaisia mahdollisuuksia. Merkityksellistä on, ettei opiskelijaa määritellä hänen koulumenestyksensä pohjalta tai arvosanojen kautta, vaan oleellista on luoda oppilaitokseen lämmin ja läsnä oleva kohtaamisen kulttuuri. Henkilöstön on tärkeä pohtia sitä, mahdollistaako rakenne sen, että opiskelijalle järjestyy turvallinen ja tuttu, säännöllisesti kokoontuva ryhmä, sekä onko oppilaitoksessa tehty riittävästi ryhmäyttämistä turvallisuuden tunteen luomiseksi, kun ryhmät vaihtelevat. Oppilaitoksen tarjoamat sosiaaliset yhteisöt ovat nuoren mielenterveyden kannalta merkityksellisimpiä. Oppilaitoksen hyvinvoinnin kulttuuri rakentuu opiskelijoiden osallistamisen ja henkilöstön mielenterveysosaamisen avulla. (Mieli Ry, 2024)

3.3 Nuorten mielenterveys

Ihmisen kokonaisvaltaiseen terveyteen ja hyvinvointiin liittyy isona osana mielenterveys. Mielenterveys käsitteenä profiloii psyykkistä hyvinvointia tai sitä ettei ihminen kärsi mielenterveydenhäiriöistä. Mielenterveys muuntuu läpi elämän persoonallisen kasvamisen mukana. Kasvuun liittyy perimän ohella kokemukset ja myös kasvu- ja elinympäristö.

Kaikilla on persoonallisia mielenterveyden suoja- ja riskitekijöitä ja myös omanlaisensa tapa ratkoa muuttuvia tilanteita. Jokainen elää omaa arkea ja valinnat, joita hän päivittäin tekee liittyvät myös hänen mielenterveyteensä sekä vointiinsa. (Savolainen ym., 2017, ss. 7–8, 15) Nuorten kohdalla mielenterveys kehittyy, ja saattaa olla toisinaan kovilla, jos nuorella on tilanne, ettei ole täysin varma, mihin hän opintojaan lähtee perusopetuksen jälkeen jatkamaan. Epävarmuus tuo ahdistusta, sekä epätietoisuus kokemuksesta siitä, ettei hallitse elämäänsä. Kuten Raivio & Raivio kirjoittavat, on toivo oleellinen tunne, joka vaikuttaa elämänsä kulkuun. Jokainen haluaa, että hänen elämänsä on merkityksellistä ja uskoo parempaan tulevaisuuteen. Kun ihmiselle annetaan mahdollisuus unelmoida, syntyy uusia tavoitteita toipumiseen. Toivon ydin on siinä, missä ihminen on juuri tällä hetkellä ja mihin suuntaan hän on valmis lähtemään. (Raivio & Raivio 2020, ss. 30–31) Alla käydään läpi yleisimpiä mielenterveydenhäiriöitä, joita tutkimustuloksissa nousee esiin.

3.3.1 Mielenterveyden häiriöitä

Ahdistus on tunne, jota esiintyy kaikilla ihmisillä ja on täysin inhimillistä. Tämän tutkimuksen näkökulmassa kuitenkin keskitytty käsittelemään voimakasta ja jatkuvaa ahdistuksen tunnetta, joka on vaikuttanut haastateltavien opiskeluun ja mahdollisesti niiden keskeytymiseen. Jatkuva, tai voimakastunteinen ahdistus vaikuttaa heikentävästi yksilön kykyyn olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja merkittävästi toimintakykyyn. Ahdistuksen vuoksi yksilö voi alkaa toimia välttelevästi (ts. välttämiskäyttäytyminen) ja sen seurauksena ahdistuneisuus voi kasvaa. Oireiluna ahdistus näkyy melkein kaikissa mielenterveyden häiriöissä, mutta jos siihen ei liity masennustilaa tai psykoottisia oireita, lääketieteen ammattilainen voi tehdä diagnoosin yleistyneestä ahdistushäiriöstä tai muusta ahdistuneisuushäiriöstä. Odottamatta ilmenevä ja äkillinen pelkotila paniikinomaisine piirteineen usein toistuessaan voi olla oire paniikkihäiriöstä. Ahdistus, joka liittyy sosiaalisiin tilanteisiin voi olla sosiaalisten tilanteiden pelkoa. Ja mikäli ahdistuneisuuden piirteeseen liittyy pelko tietystä kohteesta tai tilanteesta, kyse voi olla pelkotiloista tai erilaisista fobioista. Muistot, jotka liittyvät erilaisiin traumaattisiin tilanteisiin menneisyydessä voivat laukaista ja ylläpitää ahdistuneisuutta, jolloin puhutaan traumaperäisestä stressihäiriöstä. Pahimmillaan ahdistuneisuus muistuttaa yksinjäämisen, hajoamiseen tai kuolemaan liittyvää lamaannuttavaa pelkoa. Unensaanti voi häiriintyä voimakkaan ahdistuksen aikana ja tuolloin myös lisätä sitä. Voimakkaan ahdistuneisuuden luonnetta on tärkeä ymmärtää tuen antamisen yhteydessä ja on tärkeää, ettei voimakasta tunnetta mitätöidä tai väheksytä. (Duodecim, 31.1.2023)

Duodecim –julkaisun mukaan masennus on tavallinen mielenterveyden häiriö, jonka aikana yksilön tavanomainen mieliala on kokonaisvaltaisesti huonontunut. Masennuksesta kärsii tällä hetkellä noin 6 % suomalaisista. Sille on tyypillistä mielihyvän ja mielenkiinnon katoaminen erilaisten asioiden tekemiseen. Masennukseen kuuluu se, että yksilön ajattelussa, toimintakyvyssä, tunne-elämässä ja jopa kehon toiminnoissa tapahtuu muutoksia. Pitkittyessään haasteena ovat masennusoireilun vaikutus esimerkiksi työkyvylle, mutta hyvän hoidon ja kuntoutuksen avulla masennuksesta parantumisen ennuste on verrattain hyvä. Lieväoireisten masennustilojen hoidossa keskeistä on psykoterapia ja vaikeimmissa tapauksissa keskeistä on aloittaa oikeanlainen lääkehoito. Duodecimin mukaan nettiterapioiden ja neuromodulaatiohoitojen käyttö on lisääntymässä, sekä sähköhoidon käyttö vaikeimmissa tapauksissa on mainettaan parempi. (Duodecim, 25.1.2022)

Psykoosit nousivat myös haastattelutuloksista esille. Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan psykoosit ovat tiloja, joissa todellisuustaju on vakavasti häiriintynyt, esimerkiksi aistiharhana tai harhaluulona. Psykoosioireet voivat johtua psykoosisairauksien lisäksi myös päihteiden käytöstä, tai ruumiillisesta sairaudesta, kuten dementiasta. Psykoosisairauksia ovat yleisimmän skitsofrenian lisäksi muun muassa lyhytkestoinen psykoosi, skitsoaffektiivinen häiriö ja harhaluuloisuushäiriö. Moniin edellä mainittuihin sairauksiin liittyy kognitiivisten (tiedollisten) toimintojen muutoksia, kuten muistiin, tarkkaavaisuuteen ja toiminnan suunnittelun haasteita. Psykoosisairauksia sairastavat saattavat kohdata haasteita arkielämän toimista selviytymisessä, sekä heillä tavallista enemmän ruumiillisia sairauksia, kuin muulla väestöllä. (THL, 7.12.2023) Kun puhutaan nuorista opiskelijoista, psykoosisairaudet puhkeavat monesti nuoruudessa tai nuorena aikuisena, ja niiden esiintyvyys on alle prosentilla nuorista. Nuoruudessa esimerkiksi skitsofreniaan sairastumisen alttiudelle tekevät aivojen kypsymisen vaihe, ja laukaiseva tekijä voi olla esimerkiksi parisuhteeseen tai aikuistumiseen liittyvät kehitykselliset haasteet. Huumausaineiden käyttö (esim. kannabis) voi vaikuttaa laukaisevana tekijänä psykoosisairauksien syntymiselle. (THL, 31.3.2025). Yleisimpien haastattelutuloksista nousseiden mielenterveyden haasteiden jälkeen avataan käsitteinä toipumisprosessia, joka on selkeä jatko tutkimusasetelmalle. Pohdinnassa on myös valitun teoreettisen viitekehyksen kautta nuoren oma oikeus tehdä valintoja elämänsä suhteen ja toisaalta kantaa niistä sen vaatima vastuu. Pohdinnan viimeisinä kappaleina tässä luvussa on se, millainen merkitys kuntoutumisella on yksilötasolla.

3.3.2 Kuntoutuminen

Terveyskylän internet-sivujen mukaan kuntoutuminen on prosessi, jossa edetään kuntoutujan toimintakyvyn muutoksen mukaan. Kuntoutujan toimintakyky voi olla heikentynyt esimerkiksi ajattelussa, liikkumisessa, puheessa, työssä tai arjessa selviytymisessä. Kuntoutuja on itse prosessin keskeisin henkilö, ja työskentely on aina tavoitteellista. Prosessin aikana menetetyksi koettu tai heikentynyt toimintakyky voimistuu ja kuntoutuja alkaa toimia yhä enemmän oman itsensä hyväksi. Oman kuntoutumisen suhteen on tärkeä olla aktiivinen, vaikkakin voimavarat olisivat vähissä, ja ammattilaisen ohjaus sekä tuki kannattaa ottaa mukaan. Kuntoutussuunnitelman teossa aktiivisena toimijana on kuntoutuja itse, omat voimavarat edellä. (Terveyskylä, 16.5.2022)

Toipumisprosessi on aina ainutlaatuinen, mutta siihen kuuluu keskeisesti seuraavat vaiheet. Ensimmäinen vaihe terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen raportin mukaan on etsintä, jossa toipuja kokee epätoivoa, negatiivista kuvaa itsestään sekä vetäytymistä. Tämän jälkeen seuraa tietoisuuden vaihe, jolloin toiveikkuus ryhtyy heräämään ja myönteinen käsitys itsestä kehittyy. Valmisteluvaihe on kolmantena. Tässä vaiheessa keskeisiä tekijöitä ovat toipujan arvot elämässä, sisäiset ja ulkoiset voimavarat sekä tahto ymmärtää omaa tilannettaan. Tämän vaiheen tarkoituksena on se, että toipuja kehittää elämänhallintaa, lisää myönteistä käsitystä itsestään ja tekee töitä oman päämääränsä tavoittamiseksi. Viimeinen eli kasvunvaihe auttaa lisäämään uskoa itsestä ja toipuja pystyy näkemään asiat positiivisemmin sekä toipuja aloittaa tekemään asioita positiivisemmän tulevaisuuden eteen. Toipujan sairaus ei ole välttämättä parantunut näiden vaiheiden aikana, mutta hän on löytänyt uusia tapoja hallita sairauttaan. (Nordling & Rissanen 2020, s. 10)

Kuntoutumisen näkökulmaan voidaan ajatella myös liittyvän termin itsemääräämisoikeus, jonka avulla yksilöllä on itsellään mahdollisuus päättää ja vaikuttaa lopulta siihen, miten hän elää elämäänsä. Kessin teoksen mukaan itsemääräämisoikeus tarkoittaa yksilön oikeutta määrätä toimistaan ja kokonaisvaltaisesti itsestään. Se on Kessin mukaan "monien muiden oikeuksien käytön edellytys" ja sen katsotaan olevan osa turvattua oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, vapauteen, sekä turvallisuuteen. Tämän lisäksi Kess kertoo sen olevan osa tahdonvapautta ja fyysistä vapautta ja liittyy kiinteänä osana perustuslain säännökseen yksityisyyden suojasta. (Kess, 2023, s. 6)

Itsemääräämisoikeuteen liittyvät kysymykset ovat tärkeitä kuntoutuvan nuoren kohdalla, koska hänelle voi tulla tästä näkökulmasta kokemus siitä, että hän päättää ja tiedostaa ne seikat, jotka tukevat hänen kuntoutumistaan yhdessä ammattilaisten tuen avulla. Nuori on lähtökohtaisesti se, joka oman elämänsä tuntee ja tietää, miten erilaisiin asioihin ja

tilanteisiin reagoi. Kuntoutumisen näkökulma kuuluu myös osaksi neuropsykiatrisia haasteita koulutuksen kontekstissa, jotka nousivat esiin tässä tutkimuksessa.

3.4 Neuropsykiatriset haasteet

Neurokirjon diagnooseille yhtenäistä on käytäntö ilmaista aivojen omalaatuisesta tavasta toimia. Neuro- sana kuvaa haasteiden aivoperäisyyttä ja vaikeudet ovat yhteydessä aivojen omalaatuisen toimintatapaan. Neurokirjon tyypillisiä diagnooseja ovat esimerkiksi ADHD, autismikirjon häiriöt, Touretten oireyhtymä ja kehityksellinen kielihäiriö. Neurokirjon diagnooseja voi olla myös samanaikaisesti kaksi tai useampia. Unen, oppimisen sekä motoriikan vaikeudet saattavat liittyä neuropsykiatrisiin pulmiin ja haasteet saattavat lisääntyä, kun tilanne on kuormittava. Nivelvaiheessa pedagogisten järjestelyiden ja hiljaisen tiedon siirtäminen koulusta toiseen on tärkeää tuen järjestämisen näkökulmasta. (Matilainen, 2023, ss.14–16)

Toisen asteen opintojen näkökulmasta on tärkeää, että kaikki opiskelua tukevat tiedot siirtyvät opiskelijan mukana toiselle asteelle, jotta mahdollisia haasteita voitaisiin ennaltaehkäisevästi hoitaa niin opetushenkilöstön kuin sote-ammattilaisten avulla. Perusopetuksen ja toisen asteen opintojen nivelvaiheessa on myös nuorella iso vastuu siitä, että hän jakaa itseään koskevat, opintoja haastavat piirteet uuden oppilaitoksen ammattilaisille, jotta oikeanlainen tuki saadaan järjestettyä opiskelun tueksi. On nuoren itsensä päätettävissä (alikäisen kohdalla huoltajineen), että millaiset tiedot uusi oppilaitos saa häntä itseään koskien. Perusopetuksen ammattilaisten olisi hyvä käydä perheen kanssa keskustelua nuoren yhdeksännen luokan aikana ja rohkaista nuorta antamaan tarvittavat itseään koskevat tiedot uudelle oppilaitokselle.

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2023 tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen opiskelijoista reilu 41 000 sai erityistä tukea, jonka osuus koko opiskelijamäärästä on 12 % ja suurin osa erityisen tuen saajista opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa. Ammatillisten erityisoppilaitosten opiskelijoista opiskeli 12 % erityisessä tuessa. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijoista sai erityistä tukea samana vuonna lähes 41 000 opiskelijaa ja se osuus on 16 % kaikista ammatilliseen perustutkintokoulutukseen osallistuneista opiskelijoista. Erityistä tukea sai 0,6 % ammatitutkintokoulutuksessa ja erikoisammattitutkintoon opiskelevista 0,1 %. Erityisen tuen saajista 50,8 % oli vuonna 2023 naisia ja miehiä 49,2 %, sekä ammatilliseen koulutukseen osallistuneista opiskelijoista oli naisia 52,0 % ja miehiä 48 %. Samana vuonna erityistä tukea sai nais- ja

miesopiskelijat 12 %. (Tilastokeskus, 28.8.2024) Kaikilla erityistä tukea opinnoissaan saavilla nuorilla ei ole lähtökohtaisesti neuropsykiatrisia haasteita, mutta usealla on, jonka vuoksi Tilastokeskuksen tutkimustieto istui tähän lukuun hyvin. Neuropsykiatriset haasteet näkyivät myös monessa tutkimuksemme haastatteluvastauksessa, ja tilanne opiskeluiden suhteen oli erityisen haastava, jos opiskelija oli saanut neuropsykiatrisen diagnoosinsa opintojen näkökulmasta myöhään.

3.5 Nuorten syrjäytymistä ehkäisevät palvelut

Nuorten mielenterveyden vahvistaminen edellyttää palvelujen priorisointia ja pitkäjänteistä tukea arjessa. Nuorten palvelut jakautuvat ohjaustyöhön, viranomaisohjaukseen, psykososiaaliseen tukeen ja arjen tukemiseen. Nuoret ja nuoret aikuiset muodostavat hyvinvointipalveluissa erityisen asiakasryhmän. Jokainen nuori tarvitsee apua itsenäistymiseen, mutta nämä tarpeet vaihtelevat yksilöllisesti. Vuoden 2023 alussa alkaneen sote-uudistuksen myötä nuorten ja nuorten aikuisten palvelut ovat käännekohtassa: sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen on siirtynyt kunnista hyvinvointialueiden vastuulle, kun taas monet nuorille tärkeitä palveluita, kuten nuorisotyö, vapaa-ajan palvelut ja koulutus, pysyvät edelleen kuntien järjestettävänä. Yhteiskunnassa on herännyt suuri huoli nuorten mielenterveydestä. Mielenterveyteen sisältyy niin psyykkinen kuin sosiaalinen hyvinvointi vaikka keskusteluissa usein keskitytään kapeammin psyykkisen terveyden haasteisiin ja mielenterveyden häiriöihin. Väestötason tutkimusten mukaan mielenterveysongelmat koskettavat noin joka neljättä nuorta. Korona-aika oli nuorille erityisen stressaavaa ja aiheutti hyvinvointivajetta, jota ei ole vielä täysin korjattu. (Hästbacka ym., 2024, s. 1)

Ohjaamo on matalan kynnyksen paikka alle 30-vuotialle, missä tarjotaan maksutonta moniammatillista apua erilaisiin elämäntilanteisiin kuten opiskeluun, työllistymiseen, asumiseen tai hyvinvointiin liittyviin asioihin. Nuori saa ohjaamoissa tarvitsemansa tuen kokonaisvaltaisesti ja usein myös nopeammin kuin esimerkiksi TE-toimistossa. Ohjaamosta ohjataan myös eteenpäin oikeaan palveluun. Valtiovallan päätöksellä Euroopan sosiaalirahaston (ESR) työllisyyttä edistävä rahoitus suunnattiin 2014–2020 nuorisotakuun puitteissa ohjaamopalveluihin. Valtakunnalliset tavoitteet ohjaamopalveluiden sujuvoittamiseksi ovat nuorten siirtyminen koulutukseen, työhön ja muuhun toimintaan, toimintakyvyn ja elämänhallinnan, sekä osallisuuden edistäminen ja kerätä yhteen palveluntuottajat monialaiseksi ryhmäksi. Vaikka valtakunnalliset tavoitteet ovat yhteiset, on

ohjaamoiden välillä siitä huolimatta suuria organisoitumiseroja ja eri tapoja toimia.
(Valtakari, 2020, ss. 1–2)

Etsivä nuorisotyö kuuluu osaksi erityisnuorisotyötä ja perustuu vapaaehtoisuuteen. Työn tavoitteena on madaltaa kynnystä hakeutua luotettavaan sekä turvalliseen keskusteluun aikuisen kanssa. Alle 29-vuotiaiden nuorten kanssa etsitään ratkaisuja heidän ongelmiinsa ja haasteisiinsa edistäen elämänhallintaa, itsenäistymistä, kasvua, osallisuutta yhteiskuntaan, sekä autetaan nuorta hakeutumaan oikeanlaisiin palveluihin. Nuoria tuetaan löytämään myös koulutus tai työpaikka. (Aluehallintovirasto, n.d.)

Työpajatoiminta on tarkoitettu alle 29-vuotiaille. Työpaja toimii valmennusyhteisönä, jonka tarkoituksena on tunnistaa osaamista, vahvistaa hyvinvointia, sekä valmentaa kohti koulutusta ja työtä. Tarkemmin kuvailtuna työpajan tavoite on valmentaa heikommassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden valmiuksia koulutus- ja työmarkkinoilla, sekä vahvistaa henkilöä sosiaalisesti. Nuorten henkilöiden osalta tarkoitus on tukea nuorten kasvua, yhteisöllisyyttä, osallisuutta, itsenäisyyttä, sekä erilaisten taitojen oppimista, jota tarvitaan edellä mainituissa asioissa. Nuorten työpajan keskeinen ajatus on antaa nuorille varhaista ja ennaltaehkäisevää tukea yhteisöllisesti, sekä yksilöllisesti.

Työpajavalmennusjakson aikana rakennetaan nuorille yksilölliset tavoitteet niistä tarpeista, jotka nuorilta nousevat. (Riipinen ym., 2023, ss. 4, 9) Nuorisolaki määrittää, että nuorten työpajan järjestäjänä voi olla kunta, usean kunnan yhdistelmä tai yhteisö, joka tuottaa nuorille palveluita. Tämän lisäksi edellä mainittu laki sanoo, että nuorten työpajalla tulee olla työvalmennusosaamista, sekä yksilöosaamista ja pajatoiminnassa tulee seurata sen tuloksia. Nuoret tulevat pääsääntöisesti julkista tehtävää hoitavan tai viranomaisen ohjaamana, mutta nuori voi halutessaan myös hakeutua työpajalle itse. (Nuorisolaki 1285/2016 § 13)

Kansaneläkelaitoksen järjestämä NUOTTI-valmennus on suunnattu 16–29-vuotiaille ja sen tarkoituksena on toimia matalan kynnyksen ammatillisena kuntoutuksena nuorelle. Se on tarkoitettu erityisesti nuorille, joiden toimintakyky on olennaisesti heikentynyt (heikentyminen tapahtunut jollain toimintakyvyn osa-alueella, rajoittaa nuoren tulevaisuuden suunnittelua, opiskelemaan pääsyä tai työelämään tähtäämistä). NUOTTI-valmennus tavoittelee nuoren oman kiinnostuksen heräämistä elämäntilanteensa suhteen, vahvuuksien ja tulevaisuuden suunnittelun suhteen, taitojensa suhteen, sekä työelämään suuntautumisessa, eikä sen aloittaminen vaadi lääkärintodistusta tai hakemusta. Kelaan yhteydenottamisen jälkeen (nuori itseksensä tai hänen kanssaan työskentelevä taho tukena) asia ohjataan kuntoutuksen asiantuntijalle ja valmennus ei maksa nuorelle mitään.

Valmennukseen osallistuva nuori saa itselleen henkilökohtaisen valmentajan, jonka kanssa nuori tapaa omassa arkiympäristössään, esimerkiksi lääkäritapaamisille. (THL, 2022, s. 48)

Kansaneläkelaitoksen teettämän tutkimuksen (Miettinen, 2019, ss. 5–6) mukaan nuoret, joilla on nk. NEET-nimike (Not in Education, Employment or Training), ovat usein yksi rajattu ryhmä, joiden ikä on määritelty 16–29-vuotiaisiin. Kyseiset nuoret ovat opintojen (tutkintoon johtava kurssi tai koulutus), sekä työmarkkinoiden ulkopuolella, mutta eivät kuitenkaan eläkkeellä. Määritelmää on tarkennettu vielä siten, että tähän ryhmään kuuluvat nuoret eivät ole suorittaneet siviili- tai asepalvelusta, sekä se, että he ovat erilaisissa elämäntilanteissa, joihin liittyy sosiaaliin suhteisiin, elämänhallintaan, toimintakykyyn ja terveyteen liittyviä haasteita, sekä he ovat nuoria, joita on laaja ja moninainen, heterogeeninen ryhmä. Edellä mainitulle joukolle tyypillistä voi olla syrjäytymiseen johtavat haasteet, kuten koulukiusaamiseen liittyvät sosiaalisten tilanteiden pelot, sekä arjen toimintaan liittyvät puutteelliset taidot. Nuoret kohdataan ja kohdellaan yksilöinä, joilla on yksilölliset tarpeet, eikä ajatus tietynlaisen ryhmäidentiteetin luomiselle ole syytä. Tässä ryhmässä on nuoria, jotka ovat voineet jättäytyä sivuun, sekä nuoria, jotka ovat monista eri syistä etäännyneitä työmarkkinoista. (Miettinen ym., 2019, ss. 5–6)

Kansainvälisessä oppimisen tutkimus (International Journal of Educational Research) – lehdessä on julkaistu tietoa Euroopassa tehdystä kansainvälisestä tutkimuksesta NEET-nuorten osalta ja se kertoo joka 10. 15–29-vuotiaan nuoren olevan kyseisellä statuksella Euroopan Unionin alueella vuonna 2023. Edellä mainitussa tutkimuksessa korostetaan sitä, millainen merkitys olisi kiinnittää huomiota enemmän huomiota tällaisella statuksella olevien nuorten oppimisen taitoihin. Jotta NEET-nuoret pääsisivät tilanteestaan eteenpäin, olisi heillä oltava tukea vähentääkseen negatiivisia tekijöitä tilanteessaan, sekä ehkäistä ongelmien syvenemisen entisestään. (Koiv ym., 2023, ss. 2–3)

Sosiaalilääketieteellisessä aikakauslehdessä julkaistiin vuonna 2019 katsaus tutkimuksesta, jonka esiin nostettuina ajatuksina olivat seuraavat asiat: edelleen päätöksenteossa ei tunnisteta syrjäytymisen taustalla olevia syitä tai olosuhteita. Tutkimuksen mukaan nuoret miehet ovat yleisimmin vaarassa syrjäytyä, kuin nuoret naiset. Tämän lisäksi syrjäytyneet tulivat sijoitetuksi sekä psykiatriseen osastohoitoon tai päihdehoitoon koulutettuja työssä käyviä ihmisiä myöhemmin. Syrjäytymisen syy voi edellä mainittujen syiden lisäksi olla myös avun saaminen liian myöhään tai saadun avun riittämättömyys. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää tietyn ikäluokan osalta, kuinka suurta osaa syrjäytyminen koskettaa aikuisena ja miten syrjäytyminen jakautuu sukupuolittain. Tämän lisäksi tutkimuksessa selvitettiin mitkä asiat vaikuttavat

syrjäytymiseen lapsuuden ja nuoruuden aikana, sekä näiden tekijöiden yleisyyttä koulutettujen työttömien, työllisten ja syrjäytyneiden ryhmien välillä. Tutkimuksessa tarkasteltiin nuoruuden ja lapsuuden sote-palveluiden käytön ajoittumista ja määrää suhteessa koulutettujen työssä käyvien ja syrjäytyneiden ryhmiin. (Paananen ym., 2019, ss. 114–115)

3.6 Osaamisen johtaminen ja monialainen yhteistyö

Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan osaamisen johtamista yleisellä tasolla ja sen jälkeen psykososiaalisten työmenetelmien käyttöönoton kautta. Osaamisen johtaminen on keskeinen tekijä tulevaisuuden asiantuntijaorganisaatioiden rakentamisessa. Asiantuntevat työntekijät ovat organisaatioiden arvokkain voimavara, ja heidän osaamisensa on välttämätöntä organisaation ja työyhteisöjen menestykselle sekä nykyisessä että tulevassa toimintaympäristössä. Sosiaalialan työyhteisöt toimivat asiantuntijaorganisaatioina ja työn vaatimukset, sekä yhteiskunnalliset muutokset edellyttävät jatkuvaa kehittymistä ja osaamisen päivittämistä työntekijöiltä. Asiakkaiden yhä monimutkaisemmiksi muuttuvat ongelmat sekä lisääntynyt yhteistyö eri asiantuntijoiden kesken asettavat uusia vaatimuksia osaamiselle. Investointi osaamiseen on siis välttämätöntä organisaation kyvyille uudistua. (Rousu & Lanne-Eriksson, 2021, ss. 86–87) Organisaatiot voivat lisätä innovaatiota palveluissaan optimaalisella tiedonhankinnan toteuttamisella. Organisaatioiden on myös parannettava palvelujen laatua, jotta voidaan vastata yhteiskunnan vaatimuksiin sekä tarjota optimaaliset palvelut asiakkaille. (Ayatulloh ym., 2021, s. 93)

Muutoksissa pärjäämiseen liittyy vahvasti osaamisen uudistuminen, joista ehkä tärkein on osaamisen hallinta. Suomalaisten yritysten haasteeksi on noussut juuri osaaminen. Osaamisen kehittäminen on Suomessa murroksessa. Kilpailukykyiseen yritykseen vaikuttaa se, mitä yrityksissä osataan, miten osaamista hyödynnetään ja ollaanko valmiita oppimaan uutta. Osaamista tulee johtaa järjestelmällisesti sekä tavoitteellisesti. (Viitala, 2008, ss. 11–13) Käytäntöjä muuttavaa toimintaa tulee johtaa aktiivisesti. Muutoksien tulee perustua strategiaan linjauksiin ja ohjata toimintaa, jolloin organisaation on mahdollista oppia. Menestyneimpiin yrityksiin maailmalla tarvitaan kuusi piirrettä, jotka ovat: liikeidean tarkoitus, tulevaisuuteen johdettava ennuste, tunneperäinen omistautuminen arvoihin, kumppanuusverkostot, kehittämisorientoituneisuus sekä mukautumiskykyiset rakenteet ja osaamisen kehittäminen. (Sumkin & Tuomi, 2012, ss. 9–10)

Psykososiaalisten menetelmien käyttöönoton johtaminen tarkoittaa, että johtamisessa tulisi huomioida menetelmää toteuttavan henkilöstön osaamisen kehittäminen, sekä osaaminen, kun puhutaan implementoinnin eli menetelmän suunnitelmallisen toteuttamisen kehittämisestä ja onnistumisesta. Parhaimmillaan organisaation sisällä voi rakentua kulttuuri, jossa menetelmäosaajat kouluttavat henkilöstöä menetelmän käyttöönottoon, ja uudet menetelmän käyttöön koulutetut voivat saada johdon lisäksi tuen myös menetelmäosaajilta. Nämä käytännöt laskevat samalla mahdollisuutta sille, että muutosvastaisuutta ei syntyisi henkilöstön sisällä. Uuden ohjelman tai rekrytoinnin yhteydessä olisi hyvä kiinnittää huomiota henkilöstön kokemukseen asiakastyöstä muodollisen osaamisen lisäksi. Selkeä suunnitelma ja ohjeistus vahvistaa sitä, miten implementoinnin kanssa voidaan edetä, kun esteitä tulee eteen, sillä ohjeistus tai suunnitelma auttavat ohjelman ottamisen osaksi omaa työtä. Monipuolinen menetelmän käytön seuranta vahvistaa sitä, että henkilöstön osaaminenkin vahvistuu. (Kouvonen ym., 2023, s. 19) Sosiaali- ja terveysalan näkökulmasta on hyvä tarkastella hieman erilaisia johtajuustyyppisiä, joista ensimmäinen on ns. *transformationaalinen* johtajuustyyppi, joka on ihmiskeskeinen, innostava, sekä älyllisesti stimuloiva ja toisena *transaktionaalinen* johtajuustyyppi, jonka tyypillisenä piirteenä on sanktioiden ja palkkioiden käyttö, johtajan selkeä valta-asetelma ja tehtäväkeskeisyys. On osoitettu, että sosiaali- ja terveysalan näkökulmasta transformationaalinen johtajuus tuo parempaa tulosta, kun halutaan ottaa käyttöön menetelmä asiakastyöhön ja juurruttaa se osaksi organisaatiostrategiaa. Henkilöstön muutosjohtamisen näkökulmasta on oleellista kyetä osoittamaan innostusta, sekä motivointia, riittävää ymmärrystä menetelmän käyttöönotosta, sen teoriataustasta tai käytänteistä, sekä olemaan esimerkkinä henkilöstölle. Onnistuneen implementoinnin toteutumista vahvistaa myös se, että johtaja luo mahdollisuuksia henkilöstölle olla osana implementointiprosessia. Tässä on oleellisena osana se, että johtaja rakentaa työntekijöihin luottamusta, sekä tukee heitä esim. työtehtävien, työajan ja koulutusjärjestelyjen kautta. (Kouvonen ym., 2023, ss. 19–20)

Johtamisnäkökulman lisäksi uudistuvissa sosiaali- ja terveystaloudissa tulee huomioida monialaisen yhteistyön ja systeemisen toimintamallin käytön tarve nuorten syrjäytymistä ehkäisevissä palveluissa. Sosiaalihuoltolain 41 §:n säädetään monialaisesta yhteistyöstä seuraavaa: "Sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään." (Sosiaalihuoltolaki 1301/2021 § 41). Sosiaali- ja terveystaloudusjärjestelmän historiallisessa uudistuksessa

(hyvinvointialueiden tulon myötä) korostuvat systeemisen toimintamallin ja monitoimijuuden merkitykset oikea-aikaisen avun ja tuen näkökulmasta. Usein oppilaitoksissa tarjolla olevat opiskeluhoitopalvelut ovat opiskelijoille se ensimmäinen taho, josta mahdollinen palveluprosessi alkaa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta haasteena on rakentaa yksilöllisesti räätälöity palvelupolku, joka vastaa asiakastarpeisiin samalla oikea-aikaisesti. Seuraavassa luvussa käsitellään tarkemmin sitä, millaiset rakenteet määrittävät lasten ja nuorten osalta mielenterveyspalveluiden järjestämistä.

3.7 Nuorten mielenterveyspalveluiden järjestäminen

Kansallisen palvelureformin avulla uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sisältöjä koskevaa lainsäädäntöä, sekä siihen liittyvää ohjausta, jotta ne vastaavat paremmin valtakunnallisiin sote-tavoitteisiin ja sote-rakenteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa viime kädessä palvelureformin valmistelusta. Kansalliselle palvelureformille on asetettu seuraavat tavoitteet: palvelujärjestelmän selkeyttäminen, ennaltaehkäisyn vahvistaminen, vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen, häiriötilanteiden hoidon ja varautumisen vahvistaminen, sekä palveluiden saatavuuden, integraation ja jatkuvuuden parantaminen. Kansallisen palvelureformin avulla on tarkoitus tukea hyvinvointialueiden paikallisia muutosohjelmia, joilla pyritään muun muassa uudistamaan toimintatapoja, tehostamaan sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintoja, sekä kehittämään digi- ja etäpalveluita. Kansallista palvelureformia toteutetaan vuosina 2023–2027. (STM, 17.3.2025) On tärkeä tuoda esille tutkimuksen näkökulmasta, miten uudistettu sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä tällä hetkellä toimii, kun uudistus on ollut historiallisen laaja.

Valtionvarainministeriön internet-sivuilla kerrotaan siitä, miten hyvinvointialueet hallitsevat itsenäisesti alueita sosiaali- ja terveyspalveluiden, sekä pelastustoimen tehtävien järjestämisen osalta. Ennen tätä tehtävät ovat olleet kuntien vastuulla. Hyvinvointialueita on valtakunnallisesti yhteensä 21. (Valtionvarainministeriö, n.d.) Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan uudistusta tarvittiin kaventamaan hyvinvointi- ja terveyseroja yhdenvertaisten palveluiden varmistamiseksi, sekä hillitsemään kustannusten nousua. Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu valtion rahoitukseen, eikä millään alueella ole vielä verotusoikeutta. Rahoitus määräytyy sen mukaan, millaiset erot alueiden välillä on palvelutarpeen osalta. Hyvinvointialueet vastaavat erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon, lasten, nuorten ja perheiden palveluiden, sosiaalihuollon, opiskeluhoollon, työikäisten palveluiden, vammaispalveluiden, ensihoidon, pelastustoimen ja mielenterveys- sekä päihdepalveluiden järjestämisestä. (STM, 27.3.2025) Hyvinvointialueet tekevät alueellisen

hyvinvointikertomuksen, joka on kaksiosainen asiakirja ja sisältää 1) kertomusosan siitä, miten hyvinvointi kuvautuu, sekä millaisia olemassa olevia rakenteita ja toimia on terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämän lisäksi 2) jälkimmäinen osa sisältää suunnitelmaosan, jossa on kuvattuna suunnitellut toimet, tavoitteet ja yhteistyö muiden toimijoiden ja kunnan kanssa. Alueellinen hyvinvointikertomus kuvaa tietyn hyvinvointialueen tilaa ja on tiivis laadittu asiakirja yhdessä eri hallinnonalojen asiantuntijoiden toimesta. (THL, 7.12.2023) Hyvinvointialueuudistuksen myötä on nykyhallitus säätänyt myös lain alle 23-vuotiaiden terapiatakuusta, jota käsitellään seuraavassa kappaleessa.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön tekemä ohjeistus lasten- ja nuorten terapiatakuun soveltamisesta sanoo, 1.5.2025 voimaan tulevan lainsäädännön olevan osa mielenterveystyön kokonaisuutta. Se sisältää tämän lisäksi mielenterveyden häiriöiden ehkäisyn, hoidon ja kuntoutuksen terveydenhuollossa, sosiaalihuollon mielenterveystyön ja mielenterveyden edistämisen. Sosiaalipalveluissa mielenterveystyö toteutuu sekä psyykkisen toimintakyvyn heikkenemisestä johtuvan tuen tarpeeseen vastaamisena (kohdennetut sosiaalihuollon palvelut), että yleisinä sosiaalipalveluina. Uudistus lainsäädännössä ei tarkoita erityisesti interventioiden nostamista ensisijaiseksi tuen muodoksi, vaan säätää enimmäisajan toteutumisesta (takuusta) perusterveydenhuollon palveluvalikoimassa, ja sosiaalihuollon perustason palveluiden osalta. Lainsäädäntöön kuuluvia interventioita ei tule käyttää, jos jokin muu tuki- tai hoitomuoto istuu paremmin tukemaan perheiden, lasten tai nuorten tarpeita. On tärkeä myös tiedostaa, että määrämuotoista vaikuttavuusnäyttöön perustuvaa lyhytinterventiota ei ole käytössä kaikkien haasteiden käsittelyyn nuorten ja lasten kohdalla. (STM, 5.3.2025, s. 4) Kyseinen lainsäädännöllinen uudistus vaikuttaa myös tilanteisiin, joita haastateltavat ovat käyneet läpi ja siksi se on nostettu tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Osaamisen johtamista käydään sosiaalihuollon tekemän perustason mielenterveystyön osalta psykososiaalisten menetelmien käyttöönoton muodossa teorialatasoisesti seuraavassa kappaleessa.

Valtioneuvoston julkaisema "Nuorten mielenterveyden tukeminen sosiaalihuollossa ja matalan kynnyksen toiminnassa" -julkaisu on osa heidän selvitys- ja julkaisusarjaansa vuodelta 2022. Valtioneuvoston tutkimuksen valossa käy ilmi, että hyvällä johtamisella voidaan suunnitella menetelmäkokonaisuus, joka on samalla joustava ja yhtenäinen (vastaa erilaisiin tilanteisiin ja tarpeisiin). Työmenetelmät tulisivat olla työntekijöille helposti omaksuttavissa, sillä työntekijät ovat nostaneet tutkimuksessa esiin sen, että uuden menetelmän käyttö osaksi työtä vie paljon aikaa. Työntekijät tuovat esille sen, miten suunnitelmallinen, työntekijöitä kuuleva, mukaan ottava ja riittävästi käsiteltävä johtaminen

tuon hyvän tuloksen menetelmien käyttöönotossa, sillä tuolloin kaikki ovat ymmärtäneet, miksi ja mikä tavoite menetelmässä on ollut tarkoituksena. Tutkimuksen mukaan nousee esille se, miten tärkeää on palveluiden jatkuvuuden kannalta pitää menetelmät osana työpaikan perehdytystä, sekä osana ammattilaisten osaamista tukevia rakenteita, mutta myös seurata ja arvioida menetelmien käyttöä. Vaikuttavuuden arvioinnissa menetelmien käyttöä tulee arvioida harkiten, sekä suunnitella huolellisesti siten, että toivottu vaikutus on etukäteen määritelty, sekä tiedonkeruu toteutettu suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti. Heikko vaikuttavuuden arviointi voi aiheuttaa haittaa muualla tehdyille vaikuttavuuden arvioinnille, sekä itsessään palveluprosessille. (Pitkänen ym., 2022, s. 182) Edellä mainittu on esimerkkinä terapiatakuun toteuttamisesta sosiaalihuollon keinoin.

4 Opinnäytetyön toteutus

Tämä opinnäytetyö on toteutettu tutkimuksellisenä työnä, jossa on käytetty laadullisia menetelmiä. Opinnäytetyön toteutuksessa on pyritty siihen, että toteutus kertoo työn taustalla olevien asioiden merkityksestä. Tietoa on kerätty teemahaastattelujen avulla, ja aineiston analysointi on suoritettu sisällönanalyysin menetelmin. Työn kirjoittaminen on edennyt vaiheittain, jotka kuvataan seuraavissa kappaleissa.

4.1 Tutkimusmenetelmän kuvaus

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, koska opinnäytetyön tekijät työskentelevät opiskeluhuollon kuraattoreina ja nuorten oman äänen kuuleminen koetaan tärkeäksi. Keskeinen tunnuspiirre laadulliselle tutkimukselle on lähestymistapa, jossa korostetaan todellisuuden ja siitä esille nousevan tiedon subjektiivista luonnetta. Laadullinen tutkimus on tutkimusmenetelmä, joka keskittyy ymmärtämään ilmiötä kokonaisvaltaisesti ja syvällisesti. Laadullisessa tutkimuksessa yritetään löytää ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä tutkimuksessa mukana olevien ihmisten näkökulmasta. Laadullisessa tutkimuksessa ei etsitä uskottavaa tietoa siitä, miten paljon tai usein jokin ilmiö esiintyy, vaan yritetään löytää näkökulmia, joista aiheita voi tutkia. Haasteena laadullisessa tutkimuksessa on se, miten tutkimukseen osallistuvat ihmiset saadaan kertomaan kokemuksistaan avoimesti. Tutkijalta odotetaan ammattitaitoa tutkimansa ilmiön tuntemiseen sekä esiintymistä luotettavana tutkijana, jolle voi luontevasti kertoa arkaluontoisistakin asioista. (Puusa & Juuti, 2020, ss. 9, 14, 76)

Opinnäytetyö toteutettiin teemahaastatteluna. Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi sekä monenlaisista dokumenteista kerätty tieto. Menetelmiä pystytään käyttämään vaihtoehtoisesti rinnakkain tai yhdisteltynä riippuen tutkittavan ongelmasta tai tutkimusresursseista.

Teemahaastattelulla eli puolistrukturoidulla haastattelulla etsitään vastauksia erilaisiin ongelmiin sekä tutkitaan erilaisia ilmiöitä. Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen sekä teemoihin sidoksissa olevien tarkentavien kysymyksiä varassa. Etuna teemahaastattelussa on se, että haastattelun aikana pystytään tarkentamaan ja syventämään kysymyksiä haastateltavien vastauksiin liittyen. Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, ss. 83, 87–88)

Hyvärisen mukaan kohderyhmän valinnassa nousee esiin eettiset kysymykset ihmisryhmistä, jotka voidaan määritellä haavoittuvassa asemassa oleviksi. Näihin ryhmiin kuuluvat ovat yleensä riippuvuussuhteessa, sekä valtasuhteessa jollain tavalla alisteisessa asemassa oleviksi, tai ovat hallinnollisesti tai ulkoapäin määriteltyjä. Haavoittuvan henkilön voi määrittää myös elämäntilanne tai elämänmuutos (esim. menetys, onnettomuus tai rikoksen uhriksi joutuva) (Hyvärinen, 2017, Haavoittuvat ryhmät ja sensitiiviset aiheet – luku). Eettiset kysymykset nousevat esiin myös tämän opinnäytetyön kohderyhmän valinnassa ja erityisesti tutkimusasetelma, joka opinnäytetyötä varten on nostettu pohdittavaksi.

4.2 Kohderyhmän ja tiedonkeruun kuvaus

Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoituivat 18–25-vuotiaat toisen asteen opintonsa keskeyttäneet nuoret Lohjan, Hyvinkään ja Riihimäen kaupunkien alueilta. Kohderyhmän nuoret ovat voineet keskeyttää opintonsa jo aiemmin, eikä tässä opinnäytetyössä ole määritelty opintojen keskeytymiseen mitään tiettyä aikaa. Kohderyhmän mahdollisia haastateltavia tavoiteltiin ohjaamopalveluiden tai etsivän nuorisotyön kautta, riippuen edellä mainittujen kuntien palvelurakenteesta. Jokaisesta kunnasta oli tarkoitus tavoittaa mielellään minimissään neljä nuorta haastatteluun. Nuoria motivoitiin osallistumaan haastatteluun saatekirjeellä, jossa oli kuvattu tutkimuksen tarkoitus, sekä antamalla haastattelukysymykset etukäteen nähtäviksi. Nuoria käytiin etukäteen tapaamassa eri kuntien ohjaamoissa itse haastatteluun markkinoiden tai työntekijät olivat jakaneet nuorille tietoa etukäteen haastattelusta. Tämän lisäksi mahdollisia nuoria tavoiteltiin myös etsivän

nuorisotyöntekijöiden kautta. Haastattelut toteutettiin sovittuna ajankohtana tutkijoille erikseen varatussa tilassa.

Haastattelutilan valinta oli mietitty etukäteen tarkoin, jotta haastatteluiden aikana haastateltavilla säilyisi yksityisyyden tunne koko haastattelun ajan, eikä tilaan ollut ulkopuolisilla henkilöillä pääsyä. Haastattelun aluksi haastateltavat saivat tutustua halutessaan tietosuojailmoitukseen, täyttää haastateltavan suostumuslomakkeen, sekä haastateltaville kerrottiin, miten haastatteluaineistoa säilytetään opinnäyteyönprosessin aikana. Tämän lisäksi haastateltaville kerrottiin, miten aineisto tullaan opinnäyteyön valmistuttua hävittämään. Haastateltavien kanssa käytiin läpi vapaaehtoisuusnäkökulma haastatteluun, sekä se, että haastattelun voi keskeyttää, jos haastateltava kokee halua päästä tilanteesta pois. Haastattelujen kesto riippui haastateltavan omasta motivaatiosta kertoa asioistaan. Haastattelussa edettiin haastateltaville etukäteen esitetyn teemahaastattelurungon mukaisesti, mutta tutkijat esittivät myös tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä.

4.3 Aineiston analyysin kuvaus

Laadullisen tutkimuksen tutkimusprosessin perustan muodostavat tutkimuksen tarkoitus, tutkimuskysymykset sekä aineistonkeruumenetelmän valinta. Laadullisissa tutkimuksissa käytetyin menetelmä on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysissä voidaan hyödyntää kahta erilaista lähestymistapaa: aineistolähtöistä (induktiivista) ja teorialähtöistä (deduktiivista). Näiden lähestymistapojen keskeinen ero on se, että aineistolähtöisessä analyysissä ei ole valmista luokittelurunkoa, vaan tutkija luo luokittelun itse aineiston perusteella. Toisaalta teorialähtöisessä analyysissä laaditaan ensin luokittelumatriisi, joka ohjaa analyysin kulkua. Päävaiheita sisällönanalyysissä on kolme. Valmisteluvaiheessa perehdytään aiheeseen, valitaan analyysiyksikkö ja mahdollinen litterointi. Analyysivaihe jatkuu mahdollisesti teorialähtöisen analyysimatriisin pelkistyksiä esiin nostaen tai aineistolähtöisesti jaotellen. Viimeisessä eli raportointivaiheessa tulokset avataan tekstin lisäksi myös visualisoiden sekä pohdinnassa kuvataan aikaisempien tutkimuksien saavutettuja tuloksia. (Elo ym., 2022, ss. 215–218) Opinnäytetyössä aineiston analysointimenetelmäksi valikoitui aineistolähtöinen analyysi, koska aiheesta ei ole tehty Suomessa juurikaan tutkimuksia, sekä tutkimuksessa halutaan kuulla haastateltavien subjektiivisia kokemuksia aiheesta.

Olellainen tavoite induktiivisessa sisällönanalyysissä on havaita tutkittavaa ilmiötä perusteellisesti ja koota ilman ennako-oletuksia teoreettisia käsitteitä suoraan aineistosta.

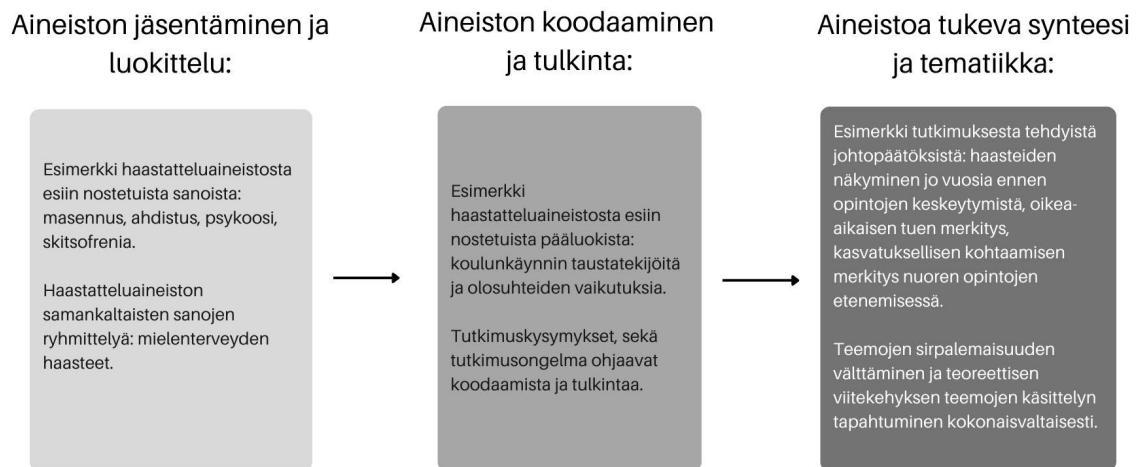
Tutkimusprosessi on kolmivaiheinen: aineisto pelkistetään aluksi nostamalla keskeiset ja useasti esille nousevat asiat esille, minkä jälkeen samankaltaiset sisällöt ryhmitellään luokkiin tai teemoihin. Viimeisenä syntyy monipuolisempia käsitteellisiä ryhmiä ja yhteenvetoja, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin. (Ronkainen ym., 2014, ss. 122–127)

Sisällönanalyysi on kohtuullisen mutkaton laadullisen analyysin metodi, johon ei tarvita syvällistä teoreettista tietämystä kuten esimerkiksi narratiivisessa tai grounded theory-analyysissä. Sisällön analyysi on perusanalyysimenetelmä, jota pystytään käyttämään kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällön analyysi on yksittäinen metodi, mutta voidaan myös käyttää väljänä teoreettisena viitekehyksenä kytkien erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Tämän avulla voidaan tehdä monipuolisia tutkimuksia. (Tuomi & Sarajärvi, 2024, ss. 103, 145)

Aineiston analysointi laadullisessa tutkimuksessa voidaan nähdä olevan luonteeltaan synteettistä ja toisaalta analyttistä. Viimeksi mainittuun liittyvät aineiston jäsentämisen ja luokittelun näkökulmat selkeästi eri teemoihin, sekä toisaalta koodaamisen kautta helposti tutkittavissa oleviin osiin. Usean analysointivaiheen jälkeen asettuvat teema-alueiden sisäinen jäsentäminen ja koodausrunko omiin uomiinsa. Tutkimuksen kannalta on keskeistä kuitenkin löytää koko aineistoa kantavaa, synteesiä luovaa temaattinen kokonaisrakenne. Kun raporttia rakennetaan, on syytä välttää teemojen sirpalemaisuuksia ja käsitellä viitekehyksen teemoja kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu se, että se on tutkijansa tulkintojen värittävä tuotos, ja tutkimusta raportoidessaan tutkija lopullisesti päättää millainen tutkittavan ilmiön tarina on ja mitä tutkimusraporttiin lopulta sisällytetään. (Valli, 2018, Aineiston systemaattista analyysia ja tietoisuuden kehittymistä, kappaleet 2–4)

Analyysin toteutus tehtiin ensin litteroimalla haastatteluaineisto puhelimen äänitallenteista, jonka jälkeen litteroidut haastattelut tulostettiin fyysisiksi papereiksi kummallekin tutkijalle. Aineiston tulostamisen jälkeen tutkijat pelkistivät tuloksia nostamalla esille usein toistuvia sanoja eri värein. Tutkijat ryhmittelivät samankaltaisia sanoja omiin ryhmiinsä ja näistä muodostui tutkimuksen alaluokat. Sisällönanalyysi eteni tämän jälkeen yläluokkiin, jotka syntyivät alaluokkien samankaltaisista sanoista. Yläluokkien avulla tutkijat saivat vastauksia asettamiinsa tutkimuskysymyksiin ja näin syntyi tutkimuksen pääluokat.

Kuva 1. Esimerkki aineiston analyysin etenemisestä

5 Tutkimustulokset

Tutkimukseen osallistui yhteensä 11 nuorta Riihimäen ja Lohjan ohjaamopalveluiden, sekä etsivän nuorisotyön kautta. Hyvinkään osalta tehtiin ratkaisu ohjaamokoordinaattorin kanssa, että nuoria käydään haastattelemassa Hyvinkäällä, mikäli Riihimäen ja Lohjan haastattelut jäävät määrältään pieniksi. Haastateltavien opiskelupaikkakunnat kuitenkin saattoivat vaihdella ympäri Suomen. Haastateltavista kuusi oli keskeyttänyt ammatilliset opinnot, kolme lukio-opinnot ja kaksi korkeakouluopinnot. Seitsemän haastateltavaa oli keskeyttänyt yhden opinnot ja neljä oli keskeyttänyt kahdet tai useammat opinnot. Haastattelut toteutettiin helmikuussa 2025 ohjaamoiden toiminnan aikana sekä ennalta sovittuina haastattelu-aikoina. Riihimäellä haastateltavia pyrittiin rekrytoimaan paikan päällä kertomalla heille tutkimuksesta ja Lohjalla ohjaamon työntekijät selvittivät mahdollisten haastateltavien halukkuuden ennakkoon.

Haastatteluprosessi alkoi tutkimusluvan myöntämisen jälkeen yhteistyökumppaneille lähetetyllä sähköpostilla, joka sisälsi saatekirjeen, teemahaastattelurungon ja tutkittavan suostumuslomakkeen. Haastattelutilanteen kesto vaihteli haastateltavan motivaation mukaan 10 minuutista noin tuntiin, riippuen paljonko hän oli valmis omasta tarinastaan haastatteluun antamaan. Haastattelutilanteissa paikalla oli opinnäytetyön tekijät ja

tallennus tapahtui puhelimella sanelutoiminnolla. Haastatteluille oli varattu rauhallinen, suljetun oven takana oleva tila ja haastattelijoina toimivat vuorotellen kumpikin opinnäytetyön tekijä. Ennen haastattelun alkua haastateltavalla oli mahdollisuus tutustua tietosuojalomakkeeseen, hänelle kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta vielä tarkemmin ja hänellä oli mahdollisuus allekirjoittaa tutkittavan suostumus –lomake.

Haastattelut keskittyivät viiteen pääteemaan, jotka olivat **toisen asteen opintojen keskeytymisen syitä, koulunkäynnin historia, keinoja välttää toisen asteen opintojen keskeytyminen, saatuja tuen muotoja ja nuoren oma rooli tulevaisuuden suunnittelussa**. Pyrkimyksenä oli kartoittaa edellä mainittujen teemojen avulla, että mitkä ovat vaikuttaneet toisen asteen opintojen keskeytymiseen, millainen tuki on koettu tarpeelliseksi, millä keinoilla toisen asteen opintojen keskeytyminen olisi voitu välttää ja mikä on nuoren oma rooli tulevaisuuden suunnittelussa. Haastateltavat pääsivät käsittelemään omia kokemuksiaan opintojen keskeytymisen syistä ja pohtimaan sitä, että olisiko opintojen keskeytyminen voitu välttää.

5.1 Toisen asteen opintojen keskeytymisen syitä ja koulunkäynnin historia

Ensimmäiset teemat haastatteluissa keskittyivät toisen asteen opintojen keskeytymisen syihin ja koulunkäynnin historian läpikäyntiin. Haastattelussa selvitettiin milloin ja millä tavalla haasteet ovat alkaneet näkymään haastateltavan kouluarjessa, mitkä olivat niitä syitä, joiden vuoksi haastateltavan koulunkäynti alkoi tuntua haastavalta, kuka ilmaisi huolensa ensimmäisenä haastateltavan koulunkäynnistä ja mitkä syyt johtivat haastateltavan opintojen keskeytymiseen. Analyysin seurauksena **pääluokaksi muodostui koulunkäynnin taustatekijöitä ja olosuhteiden vaikutuksia**, jotka käsittelevät niitä syitä, mitkä ovat johtaneet opintojen keskeytymiseen.

Mielenterveyden haasteet ovat ensimmäinen yläluokka, joka nostaa esille mielenterveyden haasteiden vaikutuksen merkittävänä syynä opintojen keskeytymisessä. Haastateltavat kertoivat masennuksen, ahdistuksen, jaksamattomuuden, itsetuhoisuuden, ylikuormittumisen, ylisuorittamisen, aktiivisen psykoosin ja skitsofrenia diagnoosin, sekä keskittymiskyvyn puutteen mielenterveyden erilaisina haasteina. Toinen **yläluokka, neuropsykiatriset haasteet**, korostaa aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriön (ADHD), autismikirjon häiriöiden ja myöhään saatujen diagnoosien vaikutusta opintojen keskeytymisessä. (Kuva 2.)

“Oikeat diagnoosit oikeasti selventävät mun jutut, niin sitten siitä on ollut helppo rakentaa nää jatkopalat.”

“Mä oon vasta niinku 3 ja puoli vuotta sitten saanut oikeat diagnoosit.”

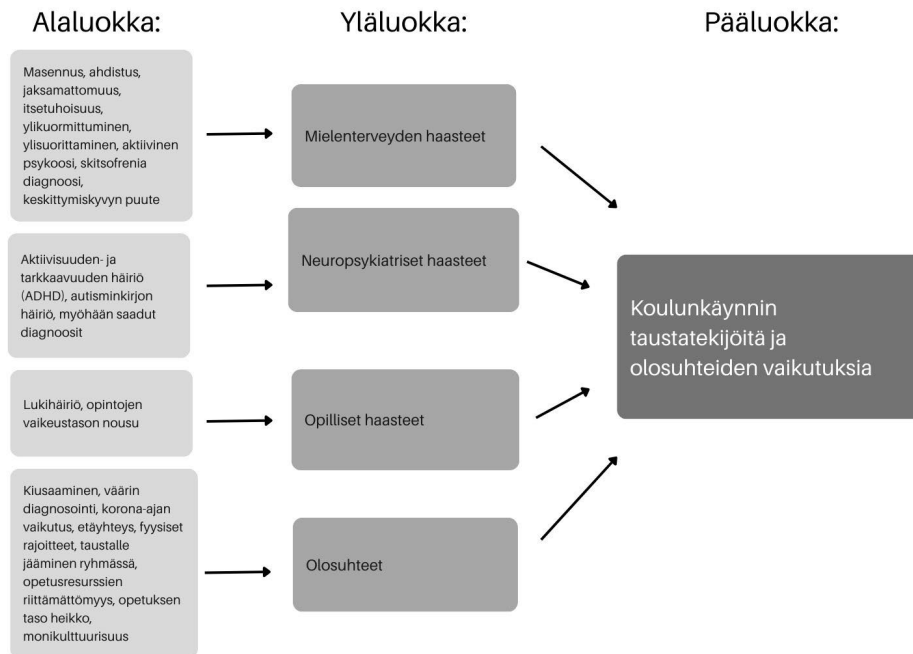
Kolmas **yläluokka, haasteet oppimisessa**, nostavat esille lukihäiriön, sekä opintojen vaikeustason nousun osana riskiä keskeyttää toisen asteen opinnot. Neljäs **yläluokka, olosuhteet**, kertovat kiusaamisen, väärindiagnosoinnin, korona-ajan vaikutuksen, etäyhteyksien käytön, yksilön fyysisten rajoitteiden, ryhmästä taustalle jäämisen kokemuksen, opetusresurssien riittämättömyyden, opetuksen heikon tason ja monikulttuurisuuden vaikutuksen toisen asteen opintojen keskeytymisen mahdollisina syinä. (Kuva 2.)

“Koen, että mä oon ollut vähän semmoinen hylkiöoppilas, että mua ei oikein huomattu tai oikein niinku autettu niin sitten piti niinku pärjää itse mikä on omasta mielestä tosi tyhmää.”

“Sitten yhtäkkiä piti mennä kouluun. Kynnys olisi ihan niinku järjettömän suuri. Mä en pystyny enää siihen ja muistan sen, että kun piti lähteä kouluun niin mä istuin eteisessä lattialla ja olin silleen, että mä en pääse ylös tästä.”

“Kun olin tosi koulukiusattu yläkoulussa, että energiaa meni paljon siihen, että mä selviydyn vaan koulupäivästä kotiin.”

Kuva 2. Sisällönanalyysin eteneminen teemoissa toisen asteen opintojen keskeytymisen syitä ja koulunkäynnin historia

Kaikissa haastatteluissa todettiin se, miten mielenterveyden haasteet ovat useimmiten vaikuttaneet opintojen keskeytymiseen. Tämän lisäksi haastateltavat kertoivat, miten kyseiset haasteet ovat vaikeuttaneet avun hakemista, koska haastateltavalla ei ole ollut voimavaroja avun etsimiseksi tai sen vaatimiseksi. Muutamalla haastateltavalla (n=3) alkoivat haasteet näkymään jo alakoulun puolella koulupoissaoloina, jaksamattomuutena, ahdistuksena tai masennuksena. Suurella osalla haastateltavista (n=5) ovat mielenterveyden haasteet alkaneet kuitenkin yläkoulun puolella. Kaikki haastateltavat kertoivat, että haasteet alkoivat ensin näkymään koulupoissaoloina.

Neuropsykiatrisiin haasteisiin haastateltavat viittasivat esimerkiksi vaikeutena aikatauluttaa opintojaan, ja opinnot jäivät usein viime tinkaankin tai alkoivat kasaantumaan. Tämän lisäksi neuropsykiatrisista haasteista todettiin, että toisten tahdissa oli voinut olla vaikea pysyä opintojen edetessä tai tunnistettiin itsessä oleva vaikeus pyytää apua, vaikka tiedostettiin, että apua olisi tarvittu.

Vaikeustason nousu opintojen edetessä kuormitti haastateltavia (n=4), koska mitä pidemmälle opinnot etenevät, sitä enemmän vaatimukset kasvavat ja tehtävät muuttuvat monimutkaisemmiksi. Haastateltavat kuvasivat, että vaikeustason noustessa pää ei enää

pysynyt perässä ja sitä yritti vain selviytyä, minkä vuoksi voimavarat loppuivat kesken kokonaan, mikä lisäsi tunnekuormitusta ja vaikeutti entisestään opiskelujen jatkamista.

Korona-ajan tuomat vaikeudet nousivat esille haastatteluissa (n=3). Haastateltavat kertoivat, että korona-aikana etäopiskeluun siirtyminen oli ollut pelastus, mutta etäopiskelun lopussa kouluun palaaminen oli ollut ylitsepääsemättömän vaikeaa. Kynnys palata kouluun oli kasvanut haastateltavien mukaan liian suureksi. Sosiaalisten tilanteiden vaikeudet olivat kasvaneet korona-ajan myötä, kun korona-aikana oltiin paljon yksin. Haastatteluissa kaikilla nousi esille kasvokkaisen kohtaamisen merkitys, sekä haastateltavista yksi kertoi, miten huono kokemus on jäänyt, kun haastateltavan itseään koskevien asioiden käsittelyssä oli kuultu ainoastaan huoltajien ajatuksia ja haastateltavan ajatukset oli täysin ohitettu ammattilaisen toimesta.

5.2 Keinoja välttää toisen asteen opintojen keskeytyminen ja saatuja tuen muotoja

Seuraavat teemat haastattelussa selvittivät keinoja, joilla voidaan välttää toisen asteen opintojen keskeytymistä, sekä koulunkäynnin aikana saatua tukea. Haastattelussa pohdittiin opintojen aikana saatua tukea ennen opintojen keskeytymistä, saatiinko tuki riittävän aikaisin, mikä tuki toimi tai ei toiminut ja mitä tukea haastateltava olisi kokenut tarvitsevänsä näiden lisäksi.

Analyysin seurauksena **pääluokaksi muodostui tuen muotoja ja vaihtoehtoja ehkäistä opintojen keskeytyminen**. Tämä pääluokka tiivistää haastatteluissa esille nousseet keskeiset keinot toisen asteen opintojen keskeytymisen välttämiseksi. Haastattelujen perusteella analyysi tuotti viisi yläluokkaa.

Ensimmäinen **yläluokka, läsnä olevat, ymmärtäväiset aikuiset**, sisälsi nähdyksi tulemisen kokemuksen, kiinnostuksen nuoren asioihin, rohkaisemista ja ymmärrystä haastavissa tilanteissa. Toinen **yläluokka, yksilölliset pedagogiset ratkaisut**, rakentui lyhennetyistä koulupäivistä, poissaoloihin puuttumisesta, opiskeluajan pidentämisestä, yksilöllisesti suunnitelluista koulupäivistä, HOKS-asiakirjan tekemisestä, kurssien vähentämisestä, opintojen järjestämisen henkilökohtaisesta tuesta, sekä pienemmistä ryhmäkoista. Nämä edellä mainitut yläluokat ovat keinoja opintojen sujumiseksi. (Kuva 3.)

“Lukiossa oli yksi ihana erityisopettaja, joka oli huolissaan, mutta eipä sitten oikeastaan kukaan muu.”

“No juurikin se erityisopettajan tai jonkun vastaavan oikeanlainen tuki. Ja olisin mä siellä psykologillakin käynyt enemmän, mutta siinäkin oli se, että sitä sai ehkä kerran kahdessa viikossa.”

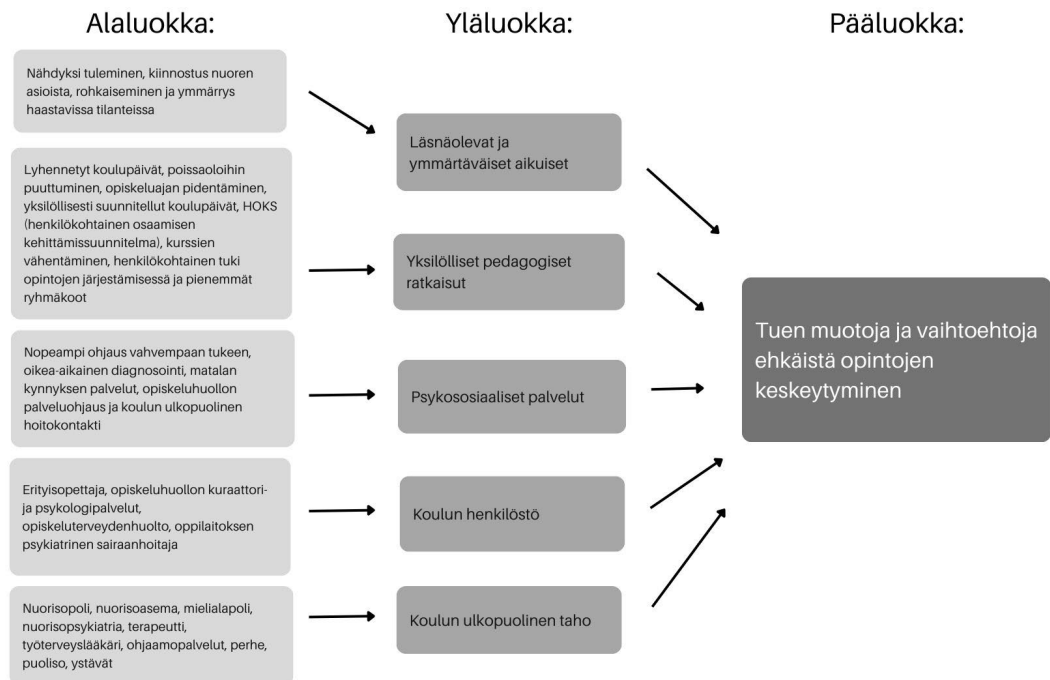
Kolmas **yläluokka, psykososiaaliset palvelut**, tiivistää nopeamman ohjauksen merkityksen vahvempaan tukeen, oikea-aikaisen diagnosoinnin tarpeen, sekä matalan kynnyksen palveluiden, opiskeluhuollon palveluohjauksen ja koulun ulkopuolisen hoitokontaktien tärkeyden. Neljänneksi **yläluokaksi tuli koulun henkilöstö**. Haastateltavat kertoivat, että ovat saaneet koulussa erityisopettajan, opiskeluhuollon kuraattoreiden ja -psykologien, opiskeluterveydenhuollon, sekä oppilaitoksen psykiatrisen sairaanhoitajan tukea. Viides **yläluokka, koulun ulkopuoliset tahot** tarkoittavat haastatteluiden pohjalta nuorisopoliklinikkaa, nuorisoasemaa, mielialapolia, nuorisopsykiatria, terapeutin palveluita, työterveyslääkäreitä, ohjaamopalveluita, sekä haastateltavan tukiverkostosta perhettä, puolisoa tai ystäviä. (Kuva 3.)

“Oli kans yks kohta, jossa koitin hakea jotain kuntoutustukea, mutta sit mun tila ei ollut kuulemma riittävän huono tai jotain. Ja se oli tosi hämmentävä se vastaus muutenkin. Se oli siinä vaiheessa, kun sain tuskin tehtyä kurssejakaan enää.”

“Kyllä sitä miettii, että jos diagnoosi olisi tehty aiemmin niin kuinka paljon mä olisin voinut säästyä itsesyytöksiltä ja jatkuvilta pettymyksiltä koulussakin, että yrittää vaan koko ajan ja sitten epäonnistuu, niin sitä rupeaa pelkäämään sitä yrittämistä.”

“Mulla on ollut todella mukavia ja tosi tosi tukevia opettajia ja sitten kuraattoreita ja tollaisia, jotka on ollut oikeasti niinku tosi ymmärtäväisiä.”

Kuva 3. Sisällönanalyysin eteneminen teemoissa keinoja välttää toisen asteen opintojen keskeytyminen ja saatuja tuen muotoja

Haastatteluissa (n=5) korostui se, miten tärkeänä haastateltavat pitivät sitä, että joku kysyy mitä heille kuuluu, heitä kuullaan ja ymmärretään, eikä jätetä yksin. Haastateltavat kertoivat konkreettisesti, että haastateltavan oloa olisi helpottanut, kun kysytään, että "tarvitsetko apua". Haastateltavat (n=5) toivat esille sen, että yksilölliset ratkaisut tuen järjestämiseksi ovat ensiarvoisen tärkeitä, sekä se, että opiskelijat otetaan mukaan pohtimaan itseään koskevia opiskelujärjestelyjä. Tämän lisäksi tärkeäksi koettiin myös se, että oppilaitoksissa seurataan säännöllisesti, miten opinnot etenevät ja, että poissaoloihin puututaan varhaisessa vaiheessa, jotta opinnot etteivät pääse kasautumaan.

Haastateltavat kokivat, että pelkkä pedagoginen ratkaisu opintojen etenemisen suhteen ei riitä, vaan kaipaavat tuen tarjoamista muuhunkin kuin itse ongelmaan. Pieni osa haastateltavista (n=2) kokisi hyvänä, että kouluhenkilöstöstä löytyisi ihminen, joka tietäisi opiskelijan tilanteesta kokonaisuudessaan (mitä on sovittu), sillä haastavana on koettu se, että voimavarojen ollessa vähissä joutuu koulussa toistamaan omaa tilannettaan eri työntekijöille uudelleen ja uudelleen.

Haastateltavat (n=4) kokivat hyödylliseksi esimerkiksi erityisopettajalta saadun tuen koetilanteesta, sekä kertoivat henkilökohtaisen ohjauksen merkitystä opetustilanteissa. Tämän lisäksi haastatteluissa (n=2) nousi esiin perusopetuksessa käytetyn HOJKS:n

(henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) teko, jolla haastateltava on haastattelututkimuksessa tarkoittanut toisen asteen opintojen osaamisen kehittämissuunnitelmaa, eli HOKS:aa (henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma). Haastateltavat kokivat merkityksellisenä yksilöllisesti suunnitellut opinnot.

Kaikkien haastateltavien mielestä oikea-aikainen ohjaus oikeanlaisen hoitokontaktin pariin on tärkeää, sekä haastateltavat (n=3) kokivat) tärkeäksi sen, että rinnalla kulkee ammattilainen myös hetkissä, joissa asiakkuus vaihtuu toisen palvelun pariin. Haastatteluissa korostui, miten haastateltavat olisivat kokeneet pärjäävänsä paremmin, jos apua olisi saatu jo ennekuin oma vointi romahtaa täysin.

Joustavista opetusmahdollisuuksista mainittiin myös haastatteluissa (n=8), esimerkiksi työharjoittelun tekemisen oppilaitoksessa, sekä opettajaohjauksen pienemmissä ryhmissä ja osallistumisen kursseille, joissa on vähemmän opiskelijoita sosiaalisten tilanteiden ahdistuksen tai -pelon vuoksi. Haastatteluissa (n=3) nähtiin tärkeänä myös se, että opettajat kiinnittäisivät huomiota siihen, että onko oppilas oikeasti ymmärtänyt annetun tehtävän, sillä osa koki, ettei osaa arvioida omaa avuntarvettaan. Haastateltavat näkivät tämän johtuvan opettajien resurssien vähyydestä, jonka vuoksi esiin nousi pohdinta henkilöstöresurssin lisäämisen tarpeesta toisen asteen opinnoissa.

Haastateltavat (n=4) pohtivat myös ympärillään toimineiden ammattilaisten yhteistyön merkitystä. He kokivat vastauksissaan, että on tärkeää opintojen sujumisen kannalta, että jokainen toimija tietää missä mennään ja mitä tukea nuori saa keneltäkin, sekä sen että tällä tavalla voitaisiin välttää ammattilaisten päällekkäinen työ.

Muutama (n=3) haastateltava kertoi työntekijöiden suuren vaihtuvuuden haasteen. Haastateltavat kokivat rankaksi sen, että uuden työntekijän myötä he joutuivat aloittamaan yhteistyöprosessin alusta kertomalla tarinansa uudestaan ja tutustumalla uuteen työntekijään, ennen kuin ovat päässeet varsinaiseen kuntouttavaan työhön. Epävarmuutta toi taas se, että ei voinut tietää kauanko kyseinen työntekijä olisi hänen asioitaan hoitamassa. Haastateltavat (n=2) kokivat tärkeäksi seurantajakson pitämisen, ettei asiakkuutta päätetä liian nopeasti ilman kunnon loppuarviota. He kertoivat vielä, että oma tilanne on voinut asiakkuuden päättymisen myötä luisua nopeasti huonompaan suuntaan. Haastatteluissa (n=4) todettiin, että osa koki saaneensa koulun ulkopuoliselta taholta liian harvoin tukea.

Haastateltavista (n=3) osa kiitteli kuitenkin sitä, että jos opiskelijan itsensä lisäksi myös koulun henkilöstö on ymmärtänyt alavalinnan olevan väärä opiskelijalle, ei haastateltavaa

olla pakotettu jäämään kyseiseen oppilaitokseen, vaan ratkaisukeskeisesti pyritty rakentamaan hänelle suunnitelma oikean opiskelupaikan löytämiseksi.

Haastateltavat (n=2) kokivat valitettavana sen, että fyysisen sairastumisen myötä on myös tullut kokemus siitä, että ammattilaiset eivät ole osanneet ohjata opiskelijaa tukeen lainkaan, vaan haastateltava on jäänyt tilanteeseensa aivan yksin.

Yksi haastateltavista kertoi kokemuksesta, jossa haastateltava oli päässyt ammatilliseen erityisoppilaitokseen, mutta oli kokenut olevansa sinnekin liian erityinen, sillä kyseisen oppilaitoksen henkilöstö ei kyennyt järjestämään haastateltavalle sopivaa tapaa opiskella.

“Fyysiset rajoitteet. Kävin kaksi päivää viikossa koulussa mutta silti olisi pitänyt pysyä muiden tahdissa. Yritin hakea erityisammattiopistoon, mutta en päässyt. Niille oli ihan vieras käsitys, että pystyn suorittamaan koulua vaan kaksi päivää viikossa. Olin varmaan siis liian erityinen erityisammattiopistoon.”

Positiivisena on nähty pitkän terapiajakson tuoma apu, ja kuntoutuminen.

5.3 Nuoren oma rooli tulevaisuuden suunnittelussa

Viimeinen teema haastattelussa pohti nuoren omaa roolia tulevaisuuden suunnittelussa. Haastattelussa selvitettiin mitä haastateltavan nykyhetkeen kuuluu, mitä haastateltava on tehnyt opintojen keskeytymisen jälkeen ja millaisia tulevaisuuden suunnitelmia hänellä on.

Analyysin seurauksena **pääluokaksi muodostui nuoren elämäntilanne ja tulevaisuuden näkemyksiä**. Tämä pääluokka tiivistää haastatteluista kolme yläluokkaa, jotka avataan seuraavissa lauseissa. Ensimmäinen **yläluokka, kuntoutuminen** tarkoittaa työkyvyttömyyseläkettä, kerho-ohjaajana toimimista, sijaisuuksia voimavarojen mukaan, ammatillisiin opintoihin hakemista, ammatinvalintapsykologilla käymistä, kuntouttavaa työtoimintaa, vapaaehtoistyötä, sekä muuttamista takaisin huoltajien luokse. Toinen **yläluokka, toive tulevaisuudesta**, merkitsee haastateltaville oman perheen perustamista, toivetta tulla työllistetyksi, työsuhteen solmimisen kokemuksen, yritystoiminnan aloittamisen, työkykyiseksi tulemisen ja luovan työn tekemisen. Kolmas **yläluokka, merkityksellisyyden kokemus**, sisältää onnistumisen kokemuksen ammattiin valmistumisessa, kokemusasiantuntijatyon, inhimillisen tarpeen olla osana yhteisöä, työsuhteen solmimisen, sekä työkuuntoisena pysymisen. (Kuva 4.)

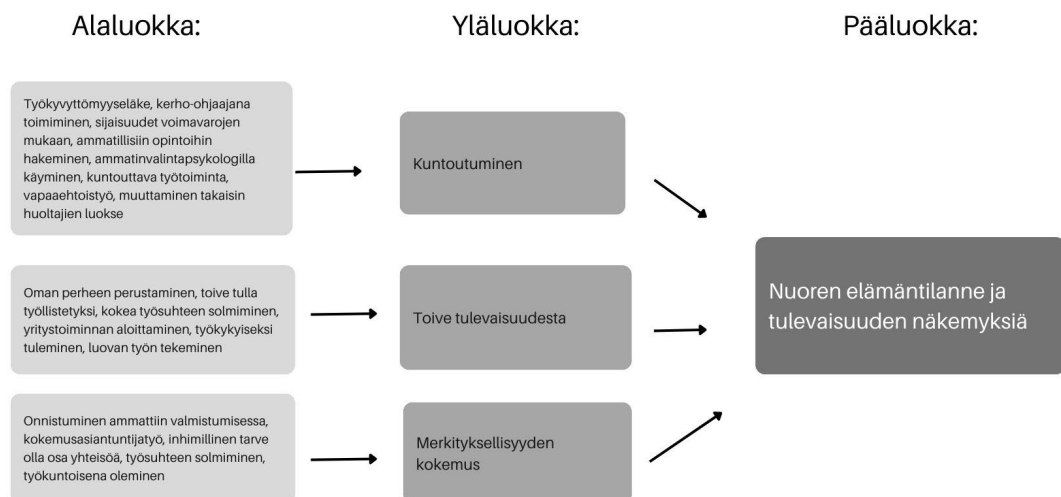
“Mä aina mietin, että mikä mä haluan olla isona ja mä alan kohta olemaan ihan aikuinen. Mä täytän 24 tänä vuonna ja mä en vieläään tiedä, että mitä mä haluan tehdä isona. “

“Mä haluaisin ensisijaisesti töihin, koska mä en ole ikinä ollut töissä.”

“Oon tosi ylpeä, että valmistuin yhdestä koulusta.”

“Mulla on omakotitalo ja lapsi. Mulla menee ihan hyvin.”

Kuva 4. Sisällönanalyysin eteneminen teemassa nuoren oma rooli tulevaisuuden suunnittelussa

Haastattelujen perusteella kuntoutuminen tapahtuu yksilöllisesti. Toisaalta opintojen keskeytyminen toi valtavaa helpotuksen tunnetta, jonka jälkeen oli lupa pysähtyä, ja toisaalta taas haastatteluissa tuotiin esille tyytymättömyys omasta tilanteesta ja nähtiin suomalainen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä toimimattomana.

“Siinä vaiheessa semmoinen niin iso helpotus. Musta tuntuu, että semmoinen ison kokoinen kivi vierähti pois sydämen päältä, kun mä olin vapaa sieltä.”

“En oo päässy semmoseen kuntoon et ois pystyny jatkamaan, kun Suomen terveydenhuolto on mitä on, niin ettei asioita hoideta, vaan mieluummin roikotetaan eläkkeellä kotona kuin hoidettais asioita kuntoon.”

”Kuntoutunut. Ei siinä oikein muuta voi. Eikä kukaan muuta ole oikein vaatinutkaan, sillä ensin pitää saada pidettyä pää kasassa ja saada elämä stabiiliksi, jotta voi elää.”

Kaikki haastateltavat toivat esille, miten vaikeaa kuntoutuminen on ollut, ja kuntoutumiseen on voinut mennä jopa useampi vuosi, tai kuntoutuminen on vieläkin käynnissä. Muutama haastateltava (n=3) on kertonut muuttaneensa takaisin vanhempiensa luokse, ja aluksi opintojen keskeytymisen jälkeen haastateltavat (n=4) ovat viettäneet aikaa pelkästään kotona. Haastateltavat pohtivat toivetta päästä takaisin työkykyiseksi, sekä jatkaa opintoja. Haastateltavat (n=2) kertoivat kokemuksistaan, miten vaikeaa työelämään pääsy tällä hetkellä on. Osa haastateltavista (n=4) on päässyt tekemään lyhyitä sijaisuuksia, ja he kertoivat työn tekemisen tuntuvan erittäin palkitsevalta.

Kaikki haastateltavat korostivat ohjaamosta saatua hyvää tukea. Työpajatoiminta koetaan erittäin hyväksi, kuten ohjaamopalvelut yleisesti. Haastateltavat jatkavat samasta aiheesta ja kertoivat, miten heitä on ohjattu talousneuvontaan, erilaisiin valmennuksiin ja ovat saaneet laajasti tietoa eri ammateista (omiin vahvuuksiin keskittyminen on auttanut kuntoutumisessa). Tähän liittyvät haastateltavien mukaan myös kuntouttava työtoiminta, erilaiset työkokeilut, kulttuuripajatoiminta, sekä mielenterveyden haasteiden käsittelyyn esimerkiksi sosiaalisen ahdistuksen tukiryhmä (vertaistoiminta).

Haastateltavat kertoivat kerho-ohjaajana toimimisen, kokemusasiantuntijuuden, tapahtumien järjestämisen, oman perheen perustamisen, oikeanlaisen lääkityksen saamisen, ajokortin suorittamisen ja sairasloman auttaneen heidän kuntoutumisessaan. Tämän lisäksi eräs haastateltava kertoi odottaneensa pitkään apua, ja nyt kahden vuoden odottamisen jälkeen on pääsemässä päiväosastolle ohjattuun omaan hoitoon.

Erytisesti haastateltavien vastauksista korostuu oman merkityksellisyyden kokemuksen pohtiminen, joka kertoo ihmisen inhimillisestä tarpeesta olla osana yhteisöä, saavuttaa onnistumisen kokemuksia ammatillisella rintamalla, kuten valmistua tutkintoon, omien vaikeuksien kääntämisen voimavaraksi, kuten kokemuspohjaisena asiantuntijana toimiminen, ja kokea yhteiskunnallisen merkityksellisyyden ja tarpeellisuuden, kuten solmia työsuhteen ja pysyä työkuuntoisena.

5.4 Johtopäätökset

Johtopäätöksiä voidaan todeta, miten yksilön haasteet näkyvät usein jo vuosia ennen opintojen keskeytymistä ja millainen merkitys kokonaisuudessaan kasvatuksellisella ja ohjaavalla kohtaamisella on kasvavan nuoren elämässä, kun ollaan perusasteen ja toisen asteen risteyskohdassa. Toisille tällainen elämänmuutos voi nostaa esille epävarmuutta ja ahdistusta. Nuorten ja nuorten aikuisten tapa kohdata elämän haasteita tai kriisejä perustuu siihen, millaiseksi on muodostunut heidän varhaislapsuutensa ensimmäiset tunnekokemukset eli kiintymyssuhdemallit. Duodecim-terveyskirjasto kertoo kiintymyssuhdemallien olevan yksilön sisäistetty malli siitä, miten elämän ensimmäisten kiintymyssuhteiden perusteella rakentuu heidän kuvansa siitä, miten maailma toimii ja miten varhaislapsuuden ihmissuhdekokemukset vaikuttavat ihmissuhteissa myös aikuisuudessa. (Duodecim, 14.2.2024)

Ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu sosiaali- ja terveyspalveluiden saralla, sekä koulutuksessa. Digitaaliset palvelut tuovat tarpeellista ja hyvää sosiaali- ja terveyspalveluihin, jos ne ovat täydentävänä osana järjestelmää, ei niinkään korvaamassa ihmistä ihmiselle –mallia. Haastatteluvastausten osalta voidaan päätellä, että osa nuorista jää edelleen ilman ohjausta nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin palveluihin pääsemisestä, kun heidän mielenterveytensä haasteet monimutkaistuvat. Ammatillaisen ohjauksen puute voidaan katsoa liittyvän siihen, ettei hänellä ole välttämättä tarvittavaa tietotaitoa sosiaali- ja terveyspalveluista tutkimuksen kontekstissa tai ammatillisella ei ole riittävästi aikaa keskittyä nuoren tilanteeseen, mikäli painotus on viranomaistyössä. THL:n tutkimuksessa kerrotaan siitä, miten nuorten parissa työskentelevät ammatilliset näkevät haasteena sen, miten nuoret eivät osaa kertoa oleellisista asioista oman tilanteen kohdalla tai omista haasteistaan järjestelmän olettamalla tavalla, joka osaltaan haastaa ammatillisia oikeanlaisen palvelutarpeen arvion teossa. Toisaalta myös tilanteet, joissa nuori saa esimerkiksi palvelusetelin, uhkaa mahdollisen hoidon toteutumista, jos nuori ei ole saanut tukea tai ohjausta palveluiden toimintaperiaatteista. (Hästbacka ym., 2024, s. 4)

Ennaltaehkäisevä työ niin ryhmämuotoisessa (esim. uuden luokan ryhmäyttäminen), kuin yksilötyöskentelyssä tuo nuoren lähemmäksi ammatilaisista ja vuorovaikutussuhde on lähtenyt rakentumaan. Tällöin on tärkeä huomata se näkökulma, että nuoren voi olla helpompi olla ammatilliseen yhteydessä aiemman kohtaamisen vuoksi. Ammatillisella on aina tilanteessa lopullinen *vuorovaikutusvastuu*, ja on ammatillisesta kiinni, että hän osaa tulkita nuorta riittävästi. Ammatillainen voi tarpeen mukaan esittää tarkentavia kysymyksiä, jotta nuoren senhetkinen elämäntilanne aukeaa ammatillaisen tietoisuuteen

palveluohjauksen näkökulmasta. Ennaltaehkäisevällä työllä ammattilainen voi vaikuttaa nuoren mahdollisten koulupoissaolojen syntyyn.

Erilaisten psykososiaalisten menetelmien käytöllä ammattilainen voi tarjota lievästi tai keskivaikeasti oireilevalle nuorelle tukea ja apua mielenterveyden kysymyksissä. Kouvošen ym. (2023, s. 6) kirjoittama opas "Miten onnistun implementoinnissa? Opas psykososiaalisten menetelmien vaikuttavaan implementointiin" kertoo toimeenpannusta kansallisesta mielenterveysstrategiasta (2020–2030), jonka avulla hyvinvointialueet ovat laajasti toimeenpanneet suunnitelmallista psykososiaalisten menetelmien käyttöä. Näiden menetelmien tarkoituksena on mahdollistaa nuorille joustavampi ja parempi mielenterveyden tuki. Keskeisiä menetelmiä on laadittu kaksi kappaletta, toinen niistä käsittelee ahdistusoireilua ja on nimeltään "Cool Kids", sekä toinen, jonka avulla voidaan käsitellä masennusoireilua, ja kutsutaan nimellä "IPC-ohjaus".

Lapsen ja nuoren elämässä suurena riskitekijänä ovat koulupoissaolot ja kouluakäymättömyys. Poissaolot koulusta huonontavat sosiaalisia suhteita, terveyttä ja hyvinvointia sekä kasvua ja kehitystä sekä pahimmillaan lopulta johtavat koulunkäynnin keskeytymiseen ja tätä kautta syrjäytymiseen (Kearney ym., 2019 s. 2 & Maynard ym., 2015, s. 6.) Tarvitaankin sekä ennaltaehkäiseviä tukitoimia perheille ja matalan kynnyksen palveluita koulussa, että kohdennettuja palveluita syrjäytymisvaarassa oleville nuorille, vaikkakin esimerkiksi tutkintoon johtavan koulutuksen keskeytti lukuvuoden 2022–2023 aikana kaiken kaikkiaan 6,0 % opiskelijoista, joka on 0,6 % vähemmän kuin edellisessä lukuvuonna. Naisista tutkintoon johtavan koulutuksen keskeytti kokonaan 5,0 % ja miehistä 7,2 %. Positiivista on, että naisilla keskeytymisprosentti pieneni 0,5 % ja miehillä vielä enemmän, 0,6 %. Sekä naisten ja miesten osalta vähiten tutkintoon johtavan koulutuksen kokonaan keskeyttivät lukio-opinnoissa aluin perin aloittaneet opiskelijat, naisista 1,2 prosenttiyksikköä, sekä miehistä 1,7 prosenttiyksikköä. Korkeakouluopintojen osalta, yliopistotutkinnon opiskelijoista useammin keskeyttivät miehet 5,9 prosenttiyksiköllä ja naisista 3,9 prosenttiyksikköä. Keskeytyksiä tutkintoon johtavissa koulutuksissa huomioiden kaikki koulutussektorit, tapahtui eniten miesten osalta keskeyttäneiden opinnot kokonaan. Naiset keskeyttivät useammin ammatillisen koulutuksen, ja miehet korkeakouluopinnot. (Tilastokeskus, 12.3.2025) Eli sukupuolten välistä erityisyyttä opintojen keskeytymisessä on nähtävillä eri koulutustasojen välillä. Yhteistä sukupuolille on kuitenkin se, että keskeytyksiä edelleen syntyy, vaikkakin niiden määrä on laskenut.

Palvelujärjestelmän haasteena ovat pirstaleiset palvelut, sekä toisaalta riittämätön palveluiden saatavuus. Tästä voi syntyä myös tilanne, että kokonaisvastuu (tietty nuorelle

nimetty työntekijä) jää monitoimijuudessa sopimatta asiakkaan palveluprosessin aikana. Ennaltaehkäisevistä palveluista ja peruspalveluista säästäminen lisäävät haasteita niin peruspalveluihin, kuin epävakauttavat nuoren prosessia. Ammattilaisten täydennyskoulutus ja riittävä työarjessa tapahtuva perehdytys luovat parhaimman aihion pitkäjänteiselle, nuorta kuuntelevalle mielenterveystyölle.

Johtopäätöksenä voidaan myös todeta, että osaamisen ja muutoksen johtaminen sosiaali- ja terveystaloudessa on keskeinen osa organisaation menestystä ja laadukasta palvelua, josta hyötyvät myös asiakkaat. Hyvällä johtamisella varmistetaan henkilöstön osaamisen kehittyminen, osaamisen ylläpito sekä osaamisen soveltaminen päivittäisessä työssä. Hyvä osaamisen johtaminen vaikuttaa henkilökunnan hyvinvointiin ja näin henkilöstö sitoutuu oppimaan uutta ja tätä kautta pystyy tarjoamaan parempaa palvelua. Uudistumisen pitää olla jatkuvaa niin, että osaamista kehitetään ja toimintatapoja tarkastellaan. Uudistumisen pitää myös kehittyä siten, että verkostoissa pystytään työskentelemään toimirajojen yli. Uudistumisessa henkilöstö, tiimi sekä organisaatio ovat osaamisen kehittämisessä tärkeässä asemassa. Työntekijöitä tulee rohkaista uusien toimintatapojen kehittämiseen, koska he ovat oman alansa asiantuntijoita. (KT kuntatyönantajat, 2016, ss. 28–30)

NUOTTI-valmennuksen tyyppiset rakenteet palvelevat nuoren arjenhallinnan parantumista, sekä toisaalta mahdollistavat itsetuntemuksen kasvua (nuoren oma motivaatio). Nuoren on hyvä oppia tuntemaan rajansa, kuten tunnistamaan niitä tekijöitä ja tilanteita, jotka laukaisevat hänessä oireilua. Toisaalta on tärkeää myös tiedostaa kaikkien tunteiden merkitys ja tarpeellisuus (ettei tietysti tunteesta pidäkään päästä kokonaan eroon), ja vaihteittain altistaa itseään epämukavuusalueelle erilaisissa tilanteissa, jotta olo tulevaisuudessa helpottuisi. Edellä mainitut asiat vahvistavat nuoren kuntoutumista ja rakentavat pikkuhiljaa luottamusta tulevaisuutta ja elämää kohtaan. Arjen pienten onnistumisten kautta nuoren itseluottamus kasvaa ja epäonnistumisen kokemukset eivät tunnu välttämättä enää niin raskailta. Nuori voi kokea merkityksellisyyttä, kun hänen tekemillään asioilla on selkeä tarkoitus hänelle itselleen, ja hän voi vaikuttaa tätä kautta niin omaan kuin lähipiiriinsä elämään.

Haastattelujen tulosten johtopäätöksenä voidaan todeta matalan kynnyksen palveluiden, sekä ennaltaehkäisevän työn merkitys, sillä ennen haastateltavan elämäntilanteen romahtamista, olisivat useat heistä kaivanneet itselleen rinnalla kulkijaa. Tähän liittyen turvalliseksi koettiin ajatus siitä, että jollakulla olisi koulussa ja esim. hoitotaholla tieto nuoren tilanteesta, jonka vuoksi ei tarvitsisi yksin jaksaa kantaa kaikkea huolta omasta

tilanteesta. Ja toisaalta kiusaamisen kokeminen aiemmin ala- tai yläkoulun aikana laski myös haastateltavien kouluviihtymistä ja hyvinvointia, jolloin turvallisen aikuisen merkitys olisi korostunut jo aiemmin.

6 Tulosten pohdinta

Oli tärkeää, että moni haastateltava uskalsi kertoa rohkeasti ja avoimesti oman tarinansa. Tämän lisäksi muutaman osalta haastattelun aikana kävi ilmi, miten tärkeä heille oli läpikäydä omaa koulupolkuaan ja tuen saamisen kokemuksia haastattelun avulla. Monessa vastauksessa kävi ilmi, miten oma ammatillinen tulevaisuus on vielä epäselvä ja, että se mietityttää haastateltavaa itseään. Tämä ei myöskään näy pelkästään ammatillisen tulevaisuuden kohdalla, vaan nuoren rakentaessa identiteettiään, tulevaisuuden pohdinta ulottuu kaikkiin elämän osa-alueisiin. Nuorten elämässä ja kehitystehtävässä pohditaan paljon omien arvojen mukaan elämistä, toisaalta haastetaan itseä omista ajatuksista ja käsityksistä. Raoul Chavezin vuonna 2016 julkaisema artikkeli koskien psykososiaalisten kehitysvaiheiden yhteydestä ammatillisen identiteetin kasvuun, korosti erityisesti sitä, miten teknologian vaikutus työmarkkinoihin asettaa nuoret haasteelliseen asemaan työnsaannin ja tulevaisuuden pohtimisen suhteen. Chavez kirjoittaa, että nuoruuden haasteina ovat edellä mainitun lisäksi niin itseensä tutustuminen aikuistumisen myötä, kuin tunnistaa omat kykynsä suhteessa mahdolliseen tulevaan ammattiinsa. Toisaalta Chavez puhuu siitä, miten ammatillinen identiteetti on alati kehittyvä, muuttuva ja joustava, mitä pidemmälle elämää eletään. Chavez toteaa lyhyesti, että ilman ammatillista identiteettiä, ei muodostu ihmisen yleistä identiteettiä, ja ilman saavutettua yleistä identiteettiä, ei ole tapahtunut psykososiaalista kehitystä lapsuudesta kohti nuoruutta. (Chavez, 2016)

Haastattelujen pelkistämisen ja sisällönanalyysin myötä näyttäytyi myös selvänä, että opiskeluun liittyvien haasteiden alkamista ei nähdä useinkaan riittävän aikaisin. Korona-ajan myötä tapahtunut harppaus koulutuksen ja digitalisaation kontekstissa on tuonut sekä hyvää, mutta paljon myös huonoa. Kasvokkaisen kohtaamisen määrä koulutuksessa on laskenut ja tämä yhdistettynä yhteisöllisyyden merkitykseen ihmisen elämässä on selvä, että mielenterveyteen liittyvät haasteet ovat nousussa ihmisten ollessa enemmän yksin tai vain etäyhteyksien päässä. Kaikkialla dominoi sosiaalinen media ja teknologia itsessään vaikuttaa tavoilla, joita emme vielä osaa nähdä. Nykypäivän puhe ennaltaehkäisevän työn merkityksestä lasten ja nuorten parissa tehtävässä työssä on tervetullutta sekä tärkeää. Kuitenkin sosiaali- ja terveystalouden uudistamisen myötä talouden säästöpainot pakottavat kiristämään sotevyötä haavoittuvimpienkin ryhmien kustannuksella.

Valtionvarainministeriön julkaisema muistio "Hyvinvointialueetalouden näkymät 2024–2028" kertoo siitä, että hyvinvointialueet ovat valtaviin sopeuttamista lisäävien kustannuspaineiden alla lähivuosien aikana ja alueiden kustannuksia lisää hinnannousu. Ennustettu kustannustason nousu on ripeää 2025 ja ylittää hyvinvointialueindeksin vuosina 2024–2026. Monien hyvinvointialueiden osalla suunnitelmassa on sopeuttaa taloutta vähentämällä ulkopuolisten palveluiden ostoja, sekä vuokratyövoiman käyttöä. Edellä mainitut tavoitteet voivat näyttäytyä kuitenkin haastavana, koska alueilla on velvollisuus järjestää lakisääteiset sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut (esim. henkilöstön saatavuusongelmat vaikuttavat tähän). (Valtionvarainministeriö, 8.5.2024, ss. 1–2)

6.1 Eettisyys, luotettavuus ja kestävä kehitys

Tutkijalla on aina vastuu tekemästään tutkimuksesta. Tutkimuksessa tulee huomioida tutkimuseettisyys, mikä tarkoittaa hyvää tieteellisen käytännön noudattamista. Tutkijalta edellytetään vilpittömyyttä ja rehellisyyttä toisia tutkijoita kohtaan, sekä tutkimuksessa on suojeltava sekä kunnioitettava tutkittavia ja toimeksiantajia. Osapuolten asemat, oikeudet, vastuut ja velvollisuudet kirjataan ylös jokaisen hyväksymällä tavalla ennen kuin tutkimus aloitetaan. Tutkimusaineistojen säilyttämiseen liittyvät asiat pitää ratkaista, ettei tutkimusaineisto joudu väärin käsiin ja tutkittavien anonymiteetti tulee varmistaa. (Vilkkä, 2021, ss. 41–47)

Eettisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkijat noudattavat eettisiä periaatteita koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen on tarkoitus saada aikaan hyviä asioita tutkimuksen kohteena oleville ihmisille eikä heidän elämänsä saa vaarantua varsinkaan, jos kyseessä on arka aihe. Tutkimuksesta ei saa koitua haittaa kenellekään tutkimukseen liittyvälle ihmiselle. (Puusa & Juuti, 2020, s. 175)

Peruslähtökohdaksi ihmiseen kohdistuvassa tutkimuksessa on tutkimukseen osallistuvien luottamus tutkijoihin. Tämä luottamus säilyy vain, jos tutkimukseen osallistuvien henkilöiden ihmisarvoa ja oikeuksia kunnioitetaan. Tutkimustilanteet saattavat ilmetä ihmisissä erilaisina reaktioina. On kuitenkin tärkeää huomata, että tutkimustilanteisiin voi ja saa sisältyä samankaltaista henkistä kuormitusta ja tunteiden kokemista kuin arkipäivän tilanteissa. Tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä on aina oikeus osallistua vapaaehtoisesti tutkimukseen ja tutkittava voi keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa tahansa. Tutkittavalla on oikeus saada tietoa tutkimuksen sisällöstä, kuten henkilötietojen käsittelystä ja mitä oikeasti tarkoittaa osallistuminen tutkimukseen sekä miten

tutkimusaineistoa käsitellään ja säilytetään. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, ss.8–9)

Laadullisen tutkimuksen raportoinnissa ei voida lyhyesti kuvata tutkimusmenetelmää, vaan on merkityksellistä kuvata vaiheet yksityiskohtaisesti. Näihin liittyvät seuraavat ajatukset siitä, miten tutkimuksen kohteet valittiin, ketkä haastattelivat ja millaisessa paikassa, sekä millainen on tutkimusaineisto (esim. Haastateltavien ikäjakauma, koulutustausta, työkokemus). Riippuu merkittävästi haastattelijan omasta persoonasta, sekä viitekehuksesta, millainen on haastattelutilanteen vuorovaikutus ja saatava aineisto. Siihen vaikuttavat myös se, onko haastattelurunko väljä tai yksityiskohtainen tiukka, paljonko haastatteluihin menee aikaa ja miten toteutetun haastattelun aineisto tallennetaan (kirjoittamalla, nauhoittamalla tai esimerkiksi videoimalla). Kun menetelmä on kuvattu tarkasti, auttaa se lukijaa muodostamaan mielikuvan ja mielipiteen siitä, millaisessa viitekehyksessä on tutkimus tehty, sekä missä määrin tuloksia voidaan ajatella yleistettävän. (Aira, 2005, s. 1075)

Jyväskylän yliopiston ylläpitämillä peda.net-internetsivuilla laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin on mainittu seuraavat tekijät: puolueettomuus, vahvistuvuus, vastaavuus ja uskottavuus. Tämän lisäksi laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioivat termit: vahvistettavuus, varmuus, siirrettävyys ja riippuvuus. (Jyväskylän yliopisto, n.d.) Tämän opinnäytetyön kannalta oleellisesti nousevat esiin sen kokonaiskuvassa kyky sitoa haastateltavien subjektiivinen kokemus teorian tietoon ja tuottaa sitä kautta uskottavaa tietoa tutkimuksen kohteista. Luotettavuutta ja uskottavuutta korostavat piirteet avoimesta asenteesta läpi koko tutkimuksen teon ja toisaalta siitä, että esimerkiksi muistetaan oma rooli tutkijana, kun sitä roolia verrataan tutkittavan asemaan. Uskottavuutta lisää myös viimeisimmästä tutkimustiedosta perillä oleminen ja tutustuminen viitekehysten kautta tutkittavien maailmaan.

Tutkijat ovat opinnäytetyössä noudattaneet hyvää tieteellistä periaatetta ja toimineet tutkimuksen aikana mahdollisimman läpinäkyvästi. Opinnäytetyön raportissa on pyritty analysoimaan aineisto mahdollisimman tarkasti ja kuvaamaan pääluokkien sekä ala- ja yläluokkien muodostuminen, mikä lisää luotettavuutta tutkimuksessa. Tutkimustulokset on esitetty ymmärrettävästi ja loogisesti, ja tätä tukemaan on tehty havainnollistava kuva tuloksista. Tutkijat eivät työskentele työyhteisössä, jossa haastattelut on tehty, joten tulokset perustuvat ainoastaan haastateltavien henkilökohtaisiin näkemyksiin ja kokemuksiin.

Tutkijat huolehtivat, että kaikki tutkimukseen tarvittavat luvat ja suostumukset oli kerätty ennen aineistonkeruuta. Tutkijat lähettivät tutkimussuunnitelman, jonka liitteenä olivat aineistonhallintasuunnitelma (liite 1) tietosuojailmoitus (liite 2), saatekirje (liite 3), teemahaastattelurungon (liite 4) sekä tutkittavan suostumuksen (liite 5).

Aineiston käsittelyyn liittyvistä asioista oli sovittu opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa ja tutkijat noudattivat sovitus salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta. Haastattelut äänitettiin tutkijoiden puhelimiin, josta äänitiedostot poistettiin litteroinnin jälkeen. Äänitallenteita käsittelivät ainoastaan tutkijat eikä kukaan ulkopuolinen päässyt tallenteita kuuntelemaan. Tutkijat hävittävät myös litteroidut aineistot sen jälkeen, kun opinnäytetyö valmistuu.

Aineistonkeruu aloitettiin tutkimuslupien myöntämisen jälkeen. Ennen haastatteluiden alkua haastateltaville kerrottiin tutkimuksesta ja siitä, että tutkimus on vapaaehtoinen ja haastattelun voi keskeyttää halutessaan. Haastateltaville annettiin alussa aikaa lukea läpi tietosuojailmoitus (liite 2), jonka jälkeen haastateltavat allekirjoittivat tutkittavan suostumuksen (liite 5).

Opinnäytetyössä näkyy myös kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristönäkökulma sisältyy teknologian, kuten digitaalisten palveluiden, enenevään käyttöön, mikä näin puolestaan voi vähentää liikkumista ja päästöjä. Ympäristön kuormituksen väheneminen voi vaikuttaa myös taloudellisesti ja sosiaalisesti ihmisten elämään. Sosiaalisesta näkökannasta katsottuna opinnäytetyö liittyy ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä näihin liittyviin toimintatapoihin. Sosiaalinen ja kulttuurinen näkökanta tutkivat yhteiskunnallista toimintaa, jotka ovat yhteydessä ihmisten hyvinvointiin. Esimerkiksi yhdenmukaisuuteen, terveyteen, koulutukseen ja työhön liittyvät asiat sisältävät sosiaalista kestävyyttä ja tarjoavat edellytyksen tutkia yksilön, organisaation ja yhteiskunnan välisiä suhteita sekä toimintatapoja. Sosiaalisesta näkökannasta katsottuna opinnäytetyö liittyy ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä näihin liittyviin toimintatapoihin. Kestävän kehityksen periaatteisiin liittyy olennaisesti keskinäisriippuvuuden käsite. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi jonkin tuotteen tai palvelun vaikutus ympäristöön voi lisätä tai vähentää kuormitusta, mikä puolestaan vaikuttaa taloudellisiin tekijöihin ja aiheuttaa sosiaalisia seurauksia. Ympäristön, talouden ja yhteiskunnan ulottuvuudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa, ja niiden välisten riippuvuuksien ymmärtäminen mahdollistaa kestävyuden tarkastelun syvällisemmin ja kokonaisvaltaisemmin. (HAMK, n.d.)

6.2 Jatkotutkimusaiheet

Tämän opinnäytetyön jatkotutkimusaiheet voisivat lisätä ymmärrystä nuorten ja nuorten aikuisten koulunkäynnin haasteiden, olosuhteiden vaikutusten, saadun tuen, opintojen keskeytymisen ehkäisemisen, erilaisten elämäntilanteiden ja tulevaisuuden näkemysten välisistä yhteyksistä. Yksi vaihtoehto jatkotutkimusaiheeksi voisi olla selvittää, millainen vaikutus sosiaalisella medially on nuoren sosiaaliin suhteisiin, sekä yleisesti mielenterveyteen opintojen aikana. Olisi merkityksellistä selvittää, miten sosiaalisen median tulo on muuttanut nuorten ja nuorten aikuisten tapaa ylläpitää vapaa-ajan kontakteja, sekä tapaa viettää vapaa-aikaa.

Toinen vaihtoehto jatkotutkimusaiheeksi tälle opinnäytetyölle voisi olla pohtia, miten vanhemmat näkevät oman roolinsa lasten ja nuorten koulunkäyntiin tai opiskeluihin motivoimisessa. Tämän jatkotutkimusaiheen osalta voisi olla mielenkiintoista ja tärkeää selvittää, miten tietoisia vanhemmat ovat koulupoissaolojen ehkäisykeinoista tai miten vanhemmuutta voitaisiin suunnitelmallisesti tukea. Tämän lisäksi voisi olla arvokasta kuulla vanhempien ajatuksia, asenteita ja kokemuksia heille kuuluvista velvollisuuksista nykypäivän maailmassa.

Kolmantena jatkotutkimusaiheena tälle opinnäytetyölle voisi olla selvittää, miten hyvinvointialueiden ja koulutuksen järjestäjän välinen yhteistyö on lähtenyt työntekijänäkökulmasta liikkeelle. Tässä jatkotutkimusaiheessa näkökulma voisi vaihdella esimerkiksi koulutuksen järjestäjän kokemuksista alueellisen opiskeluhoitotyön ja nuorille suunnatun palvelutarjonnan suhteen, tai vastaavasti näkökulmaa siihen, miten hyvinvointialueella toimiva työntekijä näkee yhteistyön oppilaitoksen kanssa.

6.3 Opinnäytetyön tekeminen oppimisprosessina

Opinnäytetyön tekeminen on prosessina ollut monivaiheinen ja arvokas kokemus. Prosessi auttoi kehittämään tutkijoiden omia tutkimustaitoja, ajattelukykyä ja itsenäistä työskentelyä. Prosessi alkaa aiheen valinnalla ja tutkimussuunnitelman laatimisella, jonka jälkeen edetään tiedon keräämiseen, aineiston analysointiin ja lopulta tulosten pohtimiseen, sekä kirjoittamiseen. Jokainen vaihe vaatii tutkijoilta tarkkaa suunnittelua ja kykyä hallita laajasti erilaista osaamista. Prosessin aikana tutkijat oppivat suunnittelemaan ja aikatauluttamaan työn tekemistä, löytämään ja arvioimaan lähteiden laatua, sekä kirjoittamaan selkeää ja johdonmukaista tutkimustekstiä. Lisäksi opinnäytetyön tekemisen prosessissa tutkijat

oppivat kohtaamaan monenlaisia haasteita ja ratkomaan ongelmia itsenäisesti. Ongelmanratkaisutaidot vahvistavat tällä tavoin tutkijoiden itseluottamusta. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen tarjosi tutkijoille mahdollisuuden syventää omaa osaamista opiskelemastaan alasta ja prosessi mahdollisti arvokkaan kokemuksen keräämisen tieteellisestä työskentelystä.

Lähteet

- Aira, M. (2005). Laadullisen tutkimuksen arviointi. *Duodecim-lehti*.
<https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo94977.pdf>
- Aluehallintovirasto. (n.d.). Etsivä nuorisotyö. Haettu 22.11.2024 osoitteesta <https://avi.fi/tietoa-meista/tehtavamme/opetus-ja-kulttuuri/nuorisotoimi/etsivanuorisotyö>
- Ayatulloh, D., Nursalam, N. & Kurniawati, N. D. (2021). The Effect of Knowledge Management in Healthcare Services: A Systematic Review. *Jurnal Pendidikan Keperawatan Indonesia*. 7(1), p. 84-96. <https://pdfs.semanticscholar.org/7386/c468348b575610e97031cb91405ffd935e74.pdf>
- Chavez, R. (2016). Psychosocial Development Factors Associated with Occupational and Vocational Identity Between Infancy and Adolescence. *Adolescent Research Review*.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s40894-016-0027-y>
- Duodecim. (31.1.2023). *Ahdistus ja ahdistuneisuus*. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00188#refs>
- Duodecim. (14.2.2024). *Kiintymyssuhteet ja kiintymyssuhdemallit*.
<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01359/kiintymyssuhteet-ja-kiintymyssuhdemallit?q=kiintymyssuhde>
- Duodecim. (25.1.2022). *Masennustila eli depressio*. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00389>
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A., & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*, 34(4), 215–225
- European Commission. (2014). Tackling Early Leaving from education and training in Europe. Strategies, Policies and Measures. Eurydice and Cedefop Report. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1b66bb9e-7d3e-11e5-b8b7-01aa75ed71a1/language-en>
- Haikkola, L., Uusikangas, S., Korpela, T., Jauhiainen, S. & Hiilamo, H. (2022). Koulutukseen hakuvelvoite nuorten työttömyysturvan ehtona – Tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua rekisteriaineistojen, TE-palvelujen, oppilaitosten ja nuorten näkökulmista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022
- HAMK. (n.d.). Ennen opinnäytetyön aloittamista. Hämeen ammattikorkeakoulu.
<https://www.hamk.fi/opiskelijalle/opintojen-suunnittelu/opinnaytetyo/ennen-opinnaytetyon-aloittamista/>
- Hyvärinen, M. (2017). Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino. Tampere.
- Hästbacka, N., Lipponen, O., Aaltonen S., Pitkänen T. & Karvonen, S. (2024) Nuorten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen vaatii palvelujen priorisointia ja pitkäjänteistä arjen tukea. Tutkimuksesta tiiviisti 6/2024, Suomen sosiaalinen tila 1/2024. Terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki.
- Jyväskylän yliopisto. (n.d.). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Haettu 1.12.2024 osoitteesta <https://peda.net/jyu/okl/ko/tutkielmaopinnot-aine-ja-syventavissa-opinnoissa/ktka2010-laadulliset-tutkimusmenetelmat/klt/vuoden-2023-toteutus/djm/demo-7/2tl>

- Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.) (2020). Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Vastapaino.
- Kearney, C. A., González, C., Graczyk, P. A. & Fornander, M. J. (2019). Reconciling contemporary approaches to school attendance and school absenteeism: Toward Promotion and Nimble Response, Global Policy Review and Implementation, and Future Adaptability (Part 1). <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2019.02222/full>
- Kess, K. (2023). Itsemääräämisoikeus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Alma Talent. [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/JACBGXETEB#kohta:1\(\(20\)Johdanto/piste:t1WT](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/JACBGXETEB#kohta:1((20)Johdanto/piste:t1WT)
- Kivijärvi, A. (toim.) (2022). Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, 71. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/03/nuorisobarometri-2022-web.pdf>
- Koiv, K., Saks, K., Azzopardi, A., Todoroska, V. & Sen, E. (2024). Empowering NEET youth: Assessing the impact of self-directed learning skills intervention. International Journal of Educational Research, Volume 129, 2025. <https://browzine.com/libraries/3325/journals/5862/issues/582346485>
- Kouvonen, P., Tani, S., Kurki, M. & Hamari, L. (2023). Miten onnistun implementoinnissa? Opas psykososiaalisten menetelmien vaikuttavaan implementointiin. Toim. Koskenalho N. Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö. <https://itla.fi/wp-content/uploads/2024/01/implementointiopas2023.pdf>
- KT Kuntatyöntajat. (2016). Johtajuutta kehittämään! Henkilöstö johtamisen hyvät käytännöt. Esimiesosaamisen kehittäminen henkilöstötyössä. <https://www.kt.fi/julkaisut-ja-opaat/2016/johtajuutta-kehittamaan>
- Matilainen, M. (2023). Neurokirjon oppilas. Opettajan ja ohjaajan työkalupakki. PS-kustannus.
- Maynard, B. R., Brendel, K. E., Bulanda, J. J., Heyne, D. Thompson, A. M. & Pigott, T. D. (2015). Psychosocial interventions to school refusal with primary and secondary school students: A systematic review. Cambell systematic reviews 2015:12. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.4073/csr.2015.12>
- Mieli Ry. (2024). Opiskelijoiden mielenterveyden vahvistaminen toisen asteen oppilaitoksissa. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/lapset-ja-nuoret/mielenterveys-toisen-asteen-oppilaitoksissa/opiskelijoiden-mielenterveyden-vahvistaminen-toisen-asteen-oppilaitoksissa/>
- Miettinen, S., Välimaa, O., Mäntyneva, P., Kaisvuori, T., Hakala, P. & Mäki, S. (2019). "Apu on ollut mittaamattoman arvokasta" Kelan nuorten ammatillisen kuntoutuksen uusi NUOTTI-valmennus ja suullisen hakemisen malli. Työpapereita 150 | 2019. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/995b63b1-691e-4049-bb2b-332a6066aa84/content>
- Niemi, A-M. & Jahnukainen, M. (2018). Tuen tarve, työelämäpainotteisuus ja itsenäisyyden vaatimus ammatillisen koulutuksen kontekstissa. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 20(1).
- Niittylahti, S., Annala, J., & Mäkinen, M. (2019). Opintoihin kiinnittyminen ammatillisessa koulutuksessa. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 21(2), 9–23.

- Nordling, E., Rissanen, P., & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2020). Mielenterveystyö uudistuu: Toipumisorientaation teoreettiset lähtökohdat. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140792/URN_ISBN_978-952-343-591-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2016/1285>
- OECD. (2019). Investing in youth: Finland. https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/investing-in-youth-finland_1251a123-en#page1
- Opetushallitus. (n.d.). Opiskelu ammatillisessa koulutuksessa. Opiskelu ammatillisessa koulutuksessa | Opetushallitus (oph.fi)
- Paananen, R., Surakka, A., Kainulainen, S., Ristikari, T. & Gissler, M. (2019). Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveystalveluiden ajoittuminen. Sosiaalilääketieteellinen aikakausilehti, 2019:56, 114–128.
- Pitkänen, T., Tourunen, J., Huhta, H., Kaskela, T., Takala, J., Helfer, A., Jurvanen, S., Laine, R., Larivaara, M. & Suurpää, L. Nuorten mielenterveyden tukeminen sosiaalihuollossa ja matalan kynnyksen toiminnassa: Työntekijöiden ja nuorten näkemyksiä tarpeista ja toimintatavoista. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164402/VNTEAS_2022_65.pdf;jsessionid=C35FF8989C22DD0574464467B12CE688?sequence=1
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.
- Raivio, J. & Raivio, M. 2020. Toipuva mieli. Opas toipumisorientaatioon. Keuruu: PS-kustannus
- Riipinen, T-L., Palo, S., Kinnunen, R., Pietikäinen, R., Piironen, M., Kivivuori, M. & Pahlman, P. (2023). Työpajatoiminnan käsikirja - valmennusta, toiminnallisuutta ja yhteistyötä. Into- etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. <https://www.intory.fi/app/uploads/2023/11/Tyopajatoiminnan-kasikirja.pdf>
- Ronkainen, S., Pehkonen, L. Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. (2014). Tutkimuksen voimasanat. Sanoma Pro Oy.
- Rousu, S. & Lanne-Eriksson, M. (toim.) (2021). Lähijohtaminen sosiaalialalla. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. OIVA-sarja 39. Helsinki.
- Savolainen, J., Kivimäki, A. & Vikman, M. (2017). Mielenterveys- ja päihdehoitotyö. Sanoma Pro Oy. Helsinki.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L4P41>
- STM. (27.3.2025). *Hyvinvointialueet vastaavat sote-palvelujen ja pelastustoimen järjestämisestä.* <https://stm.fi/hyvinvointialueet>
- STM. (17.3.2025). *Kansallinen palvelureformi: Sosiaali- ja terveystalvelujen sisältöjen ja toimintatapojen uudistaminen.* <https://stm.fi/web/stm/kansallinen-palvelureformi>
- STM. (5.3.2025). *Ohje: Säännökset lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten pääsystä perusterveydenhuollon lyhytpsykoterapiaan ja sosiaali- ja terveydenhuollon määrämuotoisiin lyhytinterventioihin (terapiatakuu).*

https://stm.fi/documents/1271139/150123656/Ohje_Lasten+ja+nuorten+terapiatakuu.pdf/a2fa3f86-84c8-bbfa-5b08-380c2b9c2472/Ohje_Lasten+ja+nuorten+terapiatakuu.pdf?t=1741767049540

- Sumkin, T. & Tuomi, L. (2012). Osaamisen ja työn johtaminen-organisaation oppimisen oivalluksia. Sanoma Pro Oy.
- Terveyskylä. 16.5.2022. *Kuntoutus ja kuntoutuminen*.
<https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/tietoa/kuntoutumisen-abc/mita-on-kuntoutuminen/kuntoutus-ja-kuntoutuminen>
- THL. (7.12.2023). *Alueellinen hyvinvointikertomus*. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointikertomus>
- THL. (2022). *Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdehoito – Suosituksia perusterveydenhuollon toimijoille*.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145867/URN_ISBN_978-952-343-965-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- THL. (31.3.2025). *Nuorten psykoosit*. <https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot/nuorten-psykoosit>
- THL. (7.12.2023). *Psykoosit*. <https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyshairiot/psykoosit>
- Tilastokeskus. (28.8.2024). Joka neljäs peruskoulun oppilas sai tehostettua tai erityistä tukea vuonna 2023. <https://stat.fi/julkaisu/cln0eg9gfoaai0cut0zyvjce5>
- Tilastokeskus. (12.3.2025). Koulutuksen keskeytti 6 % opiskelijoista lukuvuonna 2022/2023. <https://stat.fi/julkaisu/cm10g0q4r6m1307w128n2e5hw>
- Tuomi, J. & Sarahävi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2024). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Haettu 5.12.2024 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Valli, R. (2018). Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus 2018.
- Valtakari, M. (2020). Ohjaamot - monialaista yhteistyötä, vaikuttavuutta ja uutta toimintakulttuuria. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. (5/2020). [tutkimusaineisto] 5-2020-Ohjaamot-monialaista+yhteistyötä+vaikuttavuutta+ja+uutta+toimintakulttuuria.pdf (tietokayttoon.fi)
- Valtionvarainministeriö. (8.5.2024). Muistio: Hyvinvointialuelouden näkymät 2024–2028. <https://vm.fi/documents/10623/0/Hyvinvointialuelouden+n%C3%A4kym%C3%A4t+vuosina+2024-2028.pdf/1eaaec2f-9594-4e45-6643->

81796fdffb05/Hyvinvointialuelouden+n%C3%A4kym%C3%A4t+vuosina+2024-2028.pdf?t=1715152380777

- Valtionvarainministeriö. (n.d.). *Hyvinvointialueiden tehtävät ja toiminta*. <https://vm.fi/hyvinvointialueiden-tehtavat-ja-toiminta>
- Van Bragt, C., Bakx, A., Teune, P., Bergen, T. & Croon, M. (20.5.2011). *Why students withdraw or continue their educational careers: a closer look at differences in study approaches and personal reasons*.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13636820.2011.567463?scroll=top&needAccess=true>
- Vanttaja, M., Ursin, P. & Järvinen, T. (2019). Kouluun sitoutumattomien nuorten tausta ja tulevaisuusodotukset. *Yhteiskuntapolitiikka* 84:5–6. Kouluun sitoutumattomien nuorten tausta ja tulevaisuusodotukset (julkari.fi)
- Viitala, R. (2008). *Johda osaamista! Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön*. Otavan kirjapaino oy.
- Vilkka, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.

Liite 1. Aineistohallintasuunnitelma

1. Opinnäytetyön aineiston kuvaus

Tutkimuksen aineistohankinta menetelmänä käytetään haastattelututkimusta. Tutkimuksen kohderyhmänä on 18–25- vuotiaat toisen asteen opintonsa keskeyttäneet nuoret Lohjan, Hyvinkään ja Riihimäen kaupunkien alueilta. Kohderyhmämme nuoret ovat voineet keskeyttää opintonsa jo aiemmin, eikä tutkimuksessa ole määritelty opintojen keskeytymiseen mitään tiettyä aikaa. Kohderyhmän mahdollisia haastateltavia on tarkoitus tavoittaa ohjaamopalveluiden tai etsivän nuorisotyön kautta, riippuen kunnasta. Tutkimuksen aineisto nauhoitetaan äänitiedostolle tutkijoiden omiin puhelimiin, josta äänitiedostot siirretään omille tietokoneille haastatteluiden purkua varten.

2. Aineiston tallennus ja säilytys

Haastatteluaineisto tallennetaan ja sitä käsitellään opinnäytetyön tekijöiden omalla salasanalla suojatulla puhelimella sekä henkilökohtaisilla tietokoneilla, joiden sisälle pääsyyn vaaditaan salasana. Aineistosta tallennetaan erilliseen kansioon varmuuskopiot, joita säilytetään erillään analysoitavista tiedostoista. Opinnäytetyöntekijöiden lisäksi aineistoa ei käsittele muut tahot.

3. Henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittely

Valmiissa opinnäytetyössä ei saa julkaista mitään henkilötietoa, ellei siitä ole tutkittavan kanssa erikseen sovittu. Opinnäytetyön aineistonkeruussa kysytään ikä, sukupuoli ja koulutus, koska tarkoituksena on saada vertailevaa pohdintaa haastatteluaineistosta. Haastatteluaineistoa ei julkaista valmiin opinnäytetyön liitteenä. Opinnäytetyössä ei käsitellä henkilötietoja tai arkaluonteisia erityisiä henkilötietoja, vaan ainoastaan välttämättömiä henkilötietoja, jotka on mainittu aiemmin samassa kappaleessa.

4. Aineiston omistajuus

Opinnäytetyön aineiston ja tulokset omistavat opinnäytetyön tekijät.

Tutkimusaineistoa ei jatko käytetä. Opinnäytetyön tekijät säilyttävät aineistoa tietoturvallisesti vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä, jotta opinnäytetyön tulokset voidaan tarvittaessa varmistaa ja hävittää tämän jälkeen aineisto tietoturvallisesti.

Liite 2. Tietosuojailmoitus

Tietosuojailmoitus: 18–25-vuotiaiden kokemuksia opintojen keskeytymisen syistä ja tuen tarpeista -opinnäytetyö (yamk)

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Kuvaus henkilötietojen käsittelystä: Valmiissa opinnäytetyössä ei saa julkaista mitään henkilötietoa, ellei siitä ole tutkittavan kanssa erikseen sovittu. Opinnäytetyön aineistonkeruussa kysytään ikä, sukupuoli ja koulutus, koska tarkoituksena on saada vertailevaa pohdintaa haastatteluaineistosta.

Haastatteluaineistoa ei julkaista valmiin opinnäytetyön liitteenä. Opinnäytetyössä ei käsitellä henkilötietoja tai arkaluonteisia erityisiä henkilötietoja, vaan ainoastaan välttämättömiä henkilötietoja, jotka on mainittu aiemmin samassa kappaleessa.

Tutkimuskysymykset:

- Mitkä syyt vaikuttavat toisen asteen opintojen keskeytymiseen?
- Millä keinoilla toisen asteen opintojen keskeytyminen olisi voitu välttää?
- Millä tavalla eri tahot olisivat voineet olla opintojen etenemisessä tukena?
- Mikä on nuoren oma rooli tulevaisuuden suunnittelussa?

Kyseinen tutkimus ei ole yhteistyöhanke. Tutkimuksen kesto: 1.1.-30.4.2025.

Kyseessä on kertatutkimus.

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevissa asioissa

Nina Kökkö

Tutkimuksen suorittajat

Milja Hakava ja Nina Kökkö

Käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä käsittelyn oikeusperuste, joita ovat:

- Suostumus. Mikäli kyseessä on tietosuoja-asetuksen mukaiset *erityiset* henkilötiedot (esim. terveydentilaan liittyvät tiedot), tulee suostumus olla nimenomainen. Sopimuksen toimeenpano
- Rekisterinpitäjän lakisääteiset velvoitteet
- Yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi

Käsittelyperusteena käytetään ensisijaisesti ”yleisen edun mukainen tieteellinen tutkimus”. Tällöin tulee henkilötietojen käsittelyn olla oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden. Myös muita käsittelyperusteita voidaan käyttää, tyypillisin vaihtoehto tutkimuksessa on ”suostumus”.

Opinnäytetöiden osalta tulee erikseen arvioida, täyttääkö työ yleisen edun mukaisen tieteellisen tutkimuksen kriteeriä. AMK-opinnäytetyössä ei tyypillisesti voida käyttää yleisen edun mukaista tieteellistä tutkimusta henkilötietojen käsittelyperusteena. YAMK-työlle se saattaa olla mahdollinen. Mikäli oikeusperuste on ”suostumus”, rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa suostumus milloin tahansa tämän vaikuttamatta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen.

Erikseen kannattaa huomata, että vaikka tutkimukseen osallistuminen olisikin vapaaehtoista, henkilötietojen käsittelyperusteena voidaan silti käyttää ”yleistä etua”.

Henkilötietosisältö ja säilytysajat

Tutkimuksessa kerätään seuraavat tiedot:

- 18–25-vuotiaat opintonsa keskeyttäneet haastateltavat

Tutkimuksen jälkeen:

Tutkimusaineisto hävitetään [x]

Tutkimusaineisto arkistoidaan ilman tunnistetietoja [x]

Tutkimusaineisto arkistoidaan tunnistetietojen kanssa []

Tutkimusaineisto avataan []

Kuvaus: Tutkimusaineisto arkistoidaan tutkimuksen tekijöiden omille tietokoneille, joihin pääsy vaatii salasanaa. Kun tutkimus on toteutettu ja opinnäytetyö hyväksytty, säilytetään arkistoitua tutkimusaineistoa tietoturvalisestisesti vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivämäärästä.

Rekisteröidyt

Rekisteröityinä ovat:

- HAMK:in opiskelijat
-

Rekisterin tietolähteet

Tiedot saatu tutkimukseen osallistuvilta henkilöltä itseltään.

Henkilötietojen vastaanottajat

Henkilötietojen vastaanottajia ovat:

Litterointia tekevät palveluntarjoajat

Rekisterin suojauksen periaatteet

Sähköinen aineisto

Tiedot on tallennettu tietojärjestelmään. Käyttäjillä on henkilökohtaiset käyttäjätunnukset. Järjestelmän tietoihin pääsevät ja niitä käyttävät vain ne rekisterinpitäjät/henkilöt, joilla työnsä puolesta on niihin oikeus.

Tietojen lainmukainen käsittely varmistetaan tietojen luokittelulla ja tietoaineistojen käsittelysääntöjen mukaisella toimintatavalla.

Analysointivaiheessa aineistosta poistetaan tunnistetiedot.

Rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjänä toimii opiskelija itse.

Yhteystiedot:

Milja Hakava

Nina Kökkö

Tietosuojavastaava

Opinnäytetyössä opiskelija on itse rekisterinpitäjä, eikä tutkimuksella ole tietosuojavastaavaa.

Automaattinen päätöksenteko

Rekisterissä ei tehdä automaattista päätöksentekoa.

Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

Rekisteröidyn oikeudet ja niiden rajoittaminen

EU:n yleinen tietosuojasäätös (2016/679) antaa rekisteröidylle seuraavat oikeudet:

Oikeus peruuttaa suostumuksen

Rekisteröidyllä on milloin tahansa oikeus peruuttaa suostumuksensa. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta ennen suostumuksen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen. (artikla 7)

Oikeus saada pääsy tietoihinsa

Rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä vahvistus siitä, käsitelläänkö häntä koskevia henkilötietoja. Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy tietoihinsa. Tarkastusoikeudesta voidaan periä maksu tai siitä voidaan kieltäytyä, jos pyynnöt ovat ilmeisen perusteettomia tai kohtuuttomia, erityisesti jos niitä esitetään toistuvasti. (artikla 12 ja artikla 15)

Oikeus tietojen oikaisemiseen

Rekisteröidyllä on oikeus vaatia rekisterissä olevan virheellisen tiedon oikaisemista (artikla 16). Korjaamispyyntö tehdään kirjallisesti. Joissain tietojärjestelmissä henkilö pystyy myös itse korjaamaan omat tietonsa.

Oikeus tietojen poistamiseen

Rekisteröidyllä on oikeus vaatia henkilötietojensa poistamista, jos yksi seuraavista toteutuu (artikla 17):

- Henkilötietoja ei enää tarvita niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä muutoin käsiteltiin.
- Rekisteröity peruuttaa suostumuksen, eikä käsittelyyn ole muuta laillista perustetta.
- Rekisteröity vastustaa käsittelyä eikä käsittelyyn ole olemassa perusteltua syytä (artikla 21).
- Henkilötietoja on käsitelty lainvastaisesti.
- Henkilötiedot on poistettava unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan rekisterinpitäjään sovellettavan lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Rekisteröidyllä kuitenkin ei ole oikeutta tietojen poistamiseen tutkimuksissa, mikäli tietojen poistaminen todennäköisesti estää kyseisen käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen

Rekisteröidyllä on oikeus käsittelyn rajoittamiseen, jos yksi seuraavista toteutuu (artikla 18):

- Rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden, jolloin käsittelyä rajoitetaan ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden.
- Käsittely on lainvastaista ja rekisteröity vastustaa henkilötietojen poistamista ja vaatii sen sijaan niiden käytön rajoittamista.
- Rekisterinpitäjä ei enää tarvitse kyseisiä henkilötietoja käsittelyn tarkoituksiin, mutta rekisteröity tarvitsee niitä oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi.
- Rekisteröity on vastustanut henkilötietojen käsittelyä artikla 21 kohdan nojalla odotettaessa sen todentamista, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeudet perusteet rekisteröidyn perusteet.

Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen

Rekisteröidyllä on oikeus saada koneluettavassa muodossa häntä koskevat henkilötiedot, jotka hän on rekisterinpitäjälle toimittanut, mikäli käsittely perustuu suostumukseen ja käsittely tapahtuu automaattisesti. (artikla 20)

Oikeuksien rajoittaminen tässä tutkimuksessa

Tutkimuksessa **ei rajoiteta** oikeuksia.

Pyynnöt näiden oikeuksien käyttämiseen osoitetaan:

Yhteystiedot

Milja Hakava

Nina Kökkö

Oikeus tehdä valitus

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistolle. Lisätietoja <https://tietosuoja.fi/>.

Liite 3. Saatekirje

Hei nuori!

Opiskelemme ylemmän ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan kehittäminen sekä johtamisen opintokokonaisuutta Hämeen ammattikorkeakoulussa. Teemme opinnäytetyötä 18–25-vuotiaiden kokemuksia opintojen keskeytymisen syistä ja tuen tarpeesta.

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää nuorten omia kokemuksia siitä, miksi opinnot ovat keskeytyneet, mitä tukea nuori on saanut, oliko tuki riittävää ja olisiko opintojen keskeytyminen voitu välttää. Olisi mukava kuulla miten sinulla menee nyt ja millaisia suunnitelmia sinulla on tulevaisuutta ajatellen.

Haemme haastateltavia opinnäytetyöhömmä. Haastattelujen on tarkoitus ajoittua tammimaaliskuulle 2025. Haastattelu toteutetaan alueesi Ohjaamossa ja toteutukseen olisi hyvä varata aikaa noin tunti. Voit halutessasi ottaa mukaan haastatteluun oman tutun Ohjaamon työntekijän tai samassa tilanteessa olevan ystävän. Haastattelut ovat täysin anonyymejä ja luottamuksellisia. Emme kerää nimiä, eikä haastateltavia pystytä tunnistamaan valmiissa opinnäytetyössä. Tutkimusaineisto on ainoastaan meidän omaan käyttöömme ja hävitämme kaiken kerätyn aineiston opinnäytetyön valmistuttua.

Osallistuminen haastatteluun perustuu vapaaehtoisuuteen ja osallistumisen voi perua koska tahansa niin halutessasi.

Jos kiinnostuit, voit ilmoittaa halustasi osallistua haastatteluun Ohjaamon työntekijälle. Toivottavasti tapaamme. Haluamme jo tässä vaiheessa kiittää mahdollista apuasi tutkimuksemme teossa.

Ystävällisin terveisin Milja Hakava ja Nina Kökkö

Liite 4. Teemahaastattelurunko

Kerro vapaasti haastattelun aikana asiat, jotka sinulle nousevat kysymyksistämme mieleen.

1. Perustiedot:

- Ikäsi, kun opinnot keskeytyivät:
- Haluatko tutkimusta varten kertoa sukupuolesi?
- Toisen asteen keskeytyneet opinnot, olivatko kyseessä lukio-opinnot vai ammatilliset opinnot?
- Milloin tai minä vuonna opinnot keskeytyivät?

2. Koulunkäynnin historia:

- Mitkä syyt johtivat opintojesi keskeytymiseen?
- Kuka ensimmäisenä ilmaisi huolensa tilanteestasi?
- Milloin ja millä tavalla haasteet alkoivat näkyä kouluarjessasi?
- Mitkä olivat niitä syitä, joiden takia koulunkäynti alkoi tuntua haastavalta?
- Mitä tapahtui/mikä johti tilanteeseen, että lopetit koulunkäynnin kokonaan?

3. Koulunkäynnin aikana saatu tuki:

- Mitä tukea olet saanut opintojen aikana ennen niiden keskeytymistä?
- Saitko tuen mielestäsi riittävän aikaisin opintojen aikana?
- Mikä tuki oli toimivaa, kun teit opintoja?
- Oliko opintojen tukemisessa jotain, mikä ei toiminut?
- Mitä tukea koet, että olisit lisäksi tarvinnut?
- Millä tavalla tuki auttoi sinua koulunkäynnin aikana?
- Voitko kertoa, mitä konkreettista apua sait?

4. Nuoren rooli tulevaisuuden suunnittelussa:

- Mitä sinulle kuuluu nykyään?
- Millaisia ammatillisia tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?
- Mitä olet tehnyt opintojesi keskeytymisen jälkeen?
- Miten olet päätenyt siihen, missä nyt olet?

Liite 5. Tutkittavan suostumus

Tutkimuksen nimi: 18–25-vuotiaiden kokemuksia opintojen keskeytymisen syistä ja tuen tarpeesta (Sote-YAMK opinnäytetyö)

Tutkimuksen toteuttaja: Hämeen ammattikorkeakoulu, tekijät: Milja Hakava ja Nina Kökkö. Opinnäytetyön ohjaava opettaja: Paula Hakala.

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on selvittää, millaista apua haastateltavat olisivat omasta mielestään kokeneet tarvitsevansa, sekä mitä tukea he ovat kokeneet saavansa nuorten parissa toimivilta tahoilta, kodista saadun tuen merkitystä ja onko tuki ollut oikea-aikaista tai riittävää.

Olen saanut tiedotteen tutkimuksesta ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimuksen tietosuojaselosteeseen.

Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumukseni peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.